

SĀARUN WOODA

Sāarun Woodan tirerun gari sun sōmō wooda ye Isireliba ba swīi ba ka Gusunō sāwa. Yāku kowoba ba tambu wooda ye sōsi. Wooda ye, ya bu sōsimōwa gāa ni nu disi mō ka ni nu ñ disi mō. Ya maa nεε, n weene Isireliba ba n deere bu sere Gusunō susi.

Tire ten kpunaa

1. Yākunun wooda, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Wooda ye ba yi yāku kowobun sō, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye ya disi mō ka ye ya ñ disi mō, wiru 11n di sere wiru 15.
4. Toranun yākunū, wiru 16.
5. Deerasiabu ka sāarun wooda, wiru 17n di sere wiru 27.

YĀKU NI ISIRELIBA BA KOO KO

Yāku dōo mwaararuginu

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi soka saa win kuu bekurugii tèn mi ba ra nùn sān di.

² U nùn sōwa u nεε, a Isireliba sōwō a nεε, ben goo ù n kī u nε, Yinni Gusunō yākuru kua, u koo kpī u kete go, ñ kun mε yāaru.

³ N n yāku dōo mwaararugira yēro u mō ka kete, kete ye, ya ko n sāawa kete kinero te ta ñ alebu gaa mō. U koo yāku te kowa nen sāa yerun kōnnōwō, kpa u ka nε, Yinni Gusunōn durom wa.

⁴ U koo win nōma sōndiwa kete yen wiru wallo ye nε Gusunō na wura yu ka win durum wukiri.

⁵ U koo keε ye gowa ne, Yinni Gusunən wuswaaə nən kuu ten kənnəwə. Aronin bibu be ba sāa yāku kowobu, beya ba koo yen yem sua kpa bu mu yēka bu ka yāku yee ten nəə bəka sikerena.

⁶ Yen biru ba koo sabe te kokuwa kpa bu ten yaa bətiri.

⁷ Yāku kowo bera ba koo yāku dāa yi yi kpa bu dō doke.

⁸ Dō wi səra ba koo ye kpuro doke ka yen wiru ka yen gum.

⁹ Ba koo yen bəsə yānu ka yen wəbunu kpuro teawa kpa yāku kowobu bu ye kpuro dō doke. Ya ko n sāawa yāku dō mwaararuginu nən nubura koo ne, Yinni Gusunə dore.

¹⁰ Goo ù n maa yāku dō mwaararugiru mə ka yāaru, n̄ kun me ka boo, yāa kinera u koo go, n̄ kun me boo kineru te ta n̄ alebu gaa mə.

¹¹ U koo tu sakawa yāku yerun sō yēsən nəm geu gia Yinni Gusunən wuswaaə kpa yāku kowobu bu ten yem sua bu yēka yēka bu ka yāku yerun nəə bəka sikerena.

¹² U koo yaa ye bətiriwa kpa u kpēε yāku dō sə ka yen wiru ka yen gum sannu.

¹³ U koo yen bəsə yānu ka yen wəbunu sua u teawa, kpa yāku kowo u ye kpuro sua u dō doke, yu dō mwaara mam mam. Ya ko n sāawa yāku dō mwaararugiru tən nubura koo ne, Yinni Gusunə dore.

¹⁴ Goo ù n yāku dō mwaararugiru mə ka gunəsu, kparukona u koo ka tu ko, n̄ kun me totoberenu.

¹⁵ Yāku kowo u koo ka gunə ge na yāku yerə. Kpa u gen wiru bura kpa u gen yem yēka yēka yāku yee ten yēsə.

¹⁶ U koo gen sansu wukiriwa kpa u gen yǎoru wĩa u kǎ yǎku yerun sǎo yari yeru gĩa mi ba ra torom wisi.

¹⁷ Kpa u gu bera besi yiru u kun sǎsianε. Yen biruwa u koo gu dǎo kpεε, kpa gu dǎo mwaara. Ya ko n sǎawa yǎku dǎo mwaararugiru tèn nuburu ta koo nε Yinni Gusunǎ dore.

Yǎku ni ba kua ka dĩa binnu

2

¹ Goo ù n kĩ u Yinni Gusunǎ yǎkuru kua ka win dĩa binnu, soma u koo sua, u mu burina ka gum ka sere turare ye ba ra dǎo doke yǎku yerǎ.

² U koo ka ye dawa Aronin bibun mi be ba sǎa yǎku kowobu. Ben turowa u koo som mɛn nǎm wǎo teeru sǎka u doke yǎku yerun wǎllǎ ka turare ye kpuro kpa u dǎo doke. Yera ya koo de Gusunǎ u n yěro yaaye. Ya ko n sǎawa yǎku dǎo mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunǎ dore.

³ Som mε mu tie mu ko n sǎawa Aroni ka win bibugim. Mu kuawa mi dĩa dεranu, domi ba ka nu Yinni Gusunǎ yǎkuru kua.

⁴ À n Yinni Gusunǎ yǎkuru kuammε ka kira ni ba wǎowa, kaa nu kowa ka som mε ba gum yěka ñ kun mε mε ba ka gum burina ba ñ seeyatia doke.

⁵ Bà n koo yǎku te kon na ka kira ni ba sǎnwa, ba koo nu kowa ka som buu te ba burina ka gum, seeyatia sari.

⁶ Yen biru ba koo nu muririwa kpa bu gum yěka nin wǎllǎ. Ya ko n sǎawa yǎkuru.

⁷ Bà n koo yǎku te kon na, ka kira te ba koo wǎ, ba koo tu kowa ka som buuru te ba burina ka gum.

⁸ Ba koo ka yāku kira te dawa Yinni Gusunən sāa yerə. Kpa u tu yāku kowo wē u ka tu da yāku yerə.

⁹ U koo ten garu mura te ta koo de Yinni Gusunə u n yēro yaaye kpa u tu dōo doke yāku yee ten mi, kpa tu dōo mwaara. Ta ko n sāawa yāku dōo mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunə dore.

¹⁰ Kira ni nu tie, Aroni ka win biba ba ni mə. Nu kuawa mi dīa dēranu domi ba ka nu Gusunə yāku dōo mwaararugiru kua.

¹¹ Kira ni ba koo ka yāku dōo mwaararugiru ko kpuro, bu ku raa nu seeyatia doke, bu ku raa maa nu tim doke.

¹² Kaa kpī a ka wunen dīa gbiikinu Yinni Gusunə naawa. Adama a n̄ ka nu yāku dōo mwaararuginu m̄ yāku yerə.

¹³ Dīa ni a ka yākuru m̄ kpuro, kaa nu b̄ru dokewa. A ku duari a kun tu doke. Domi b̄ru ta sāawa wunε ka Gusunən arukawanin yīreru. Yen sōna ba ko n da tu doke yākuru baatere s̄o.

¹⁴ I n kī i ka b̄en gberun dīa gbiikinu na Yinni Gusunən mi, i ko i nu s̄mewa kpa i nu nam i sere ka na.

¹⁵ Kpa i ka nu gum burina, i turare s̄ndi nin w̄ll̄o. Ya ko n sāawa yākuru.

¹⁶ Yāku kowowa u koo som mε mu sāa Gusunəgim dōo doke ka sere maa turare ye. Yera ya koo de Gusunə u n yēro yaaye. Ya ko n sāawa yāku dōo mwaararugiru Yinni Gusunən s̄.

Siarabun yākunu

3

¹ Goo ù n siarabun yākuru m̄ Yinni Gusunən mi ka ketε kineru, n̄ kun mε ka ketε nia, yen ye u wa

kpurowa u koo ka na, ya kun gesi alebu m̄.

² U koo win n̄mu s̄ndiwa ket̄e yen wiru w̄ll̄ kpa u ye saka kuu ten k̄nn̄w̄ mi ba ra Yinni Gusun̄ s̄. Kpa ȳaku kowo Aronin bibu bu yen yem ȳka bu ka s̄a yerun n̄w̄ b̄ka sikerena.

³ Wee ye ba koo Yinni Gusun̄ d̄w̄ dokea, yera gum m̄ mu b̄s̄ ȳanu t̄ke,

⁴ ka gabu swii yiru ka yin gum m̄ mu yi t̄ke ȳsi ȳsikā, ka yen buro ge ga yen woru wukiri. Ba koo gu w̄awa ka gabu swii sannu.

⁵ Ȳaku kowoba ba koo ye kpuro d̄w̄ doke yu d̄w̄ mwaara ka ȳaku d̄w̄ mwaararugiru sannu. Ya ko n s̄awa ȳaku t̄n nubura koo Yinni Gusun̄ dore.

⁶ Goo ù n siarabun ȳkuru m̄ ka ȳaru, ȳa te u wa kpurowa u koo ka na, baa ñ n nirun na, ta kun gesi alebu m̄.

⁷ N n ȳa k̄pendun na, u koo ka tu dawa Yinni Gusun̄n wuswaā.

⁸ Kpa u win n̄ma s̄ndi ten wiru w̄ll̄ u sere tu saka Yinni Gusun̄n kurun k̄nn̄w̄. Saa yera ȳaku kowobu ba koo ten yem sua bu ȳka bu ka ȳaku yee ten n̄w̄ b̄ka sikerena.

⁹ Wee ye ba koo Yinni Gusun̄ d̄w̄ dokea, yera ten gum, ka ten siru kpuro te ba koo bura saa ten gabu w̄an di, ka gum m̄ mu b̄s̄nu wukiri,

¹⁰ ka ten gabu swii, ka ten gum m̄ mu w̄a ȳs̄ā ka ten buro ge ga woru wukiri, ge ba koo w̄a ka gabu swii sannu.

¹¹ Ȳaku kowo u koo ye kpuro d̄w̄ dokewa ȳaku yer̄, kpa ya n s̄a ȳaku d̄w̄ mwaararugiru Yinni Gusun̄n s̄.

¹² Goo ù n maa ka boo ȳkuru m̄, u koo ka gu dawa Yinni Gusun̄n wuswaā.

13 U koo win nāma sōndiwa boo gen wiru wāllō kuu ten kōnnōwō, kpa u sere gu saka. Kpa yāku kowobu bu gen yem sua bu yēka yāku yerun nō bōkaō bu ka sikerena.

14 Wee ye ba koo Yinni Gusunō dōō dokea, yera gum mε mu gen bōsō yānu tēke,

15 ka gabu swii yiru ka gum mε mu yi tēke ka gen buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu.

16 Yāku kowowa u koo ye kpuro dōō doke mu dōō mwaara. Kpa ya n sāa yāku dōō mwaararugiru tēn nubura koo Yinni Gusunō dore.

Yen gum kpuro mu ko n sāawa Yinni Gusunōgim.

17 Yen sōna baa n n saa yeren na, mi i wāa kpuro, i wooda yeni mēm nōwō sere ka baadommaō, yera i ku yaa gum di, i ku maa yen yem di.

Toranun yākunu

1. Yāku kowo tēnweron toranun yākuru

4

1 Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nεε,

2 a Isireliba wooda yeniba sōōwō a nεε, goo ù n Yinni Gusunōn wooda gaa tora u kun yē, wee ye u koo ko.

3 N n yāku kowon na u tora, ma win tora te, ta Isireliba kpuro torasia, u koo ka ketε kinε kpembu nawa ge ga n alebu gaa mō, u go u ka win tora ten suuru wa.

4 U koo ka ketε ye dawa Yinni Gusunōn kurun kōnnōwō, kpa u win nāma sōndi yen wiru wāllō u sere ye saka Yinni Gusunōn wuswaaō.

5 Yen biru kpa u yen yem sua u ka da kuu ten sōōwō.

⁶ U koo ka mu win niki bia dekawa, kpa u mu yēka nən nāba yiru kuu ten beku kare ten bera gia Yinni Gusunən wuswaa.

⁷ Yen biru u koo yem me yēka kpakoro tən mi ba ra turare dō doken kāanə te ta wāa kuu ten sōwə, kpa u mən sukum wisi yāku yerun temə te ta wāa kuu ten kənnəwə.

⁸ U koo yaa yen gum kpuro wuna me mu wāa bəsə yānu sō,

⁹ ka yen gabu swii, ka gum me mu gabu swii yi wukiri yēsi yēsika, ka buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu.

¹⁰ Ye ba ra wīe bā n siarabun yākuru mē gesi, yera ba koo maa wīa yeni sō. Yen biru yāku kowo tənwerowa u koo ye dō doke yāku yerun wəllə.

¹¹⁻¹² U koo ye ya tie kpuro gurawa u ka da sansanin biruə mi ba gəsa ba n da yāku dō mwaararugirun torom kube. Miya u koo yen gəna ka yaa ye ya tie kpuro dō doke torom mən wəllə, ka yen wiru ka yen wəbunu ka yen bəsə yānu.

2. Yāku te ba koo ko Isireliba kpuron torarun sō

¹³ Isireliba kpuro bā n Gusunən wooda gaa sara ba n ka baaru, ba torawa mi.

¹⁴ Adama bā n tuba ma ba torawa mi, ba koo naa kinε kpambu gowa bu ka ben tora ten suuru kana. Ba koo ka naa kinε te dawa Yinni Gusunən kurun kənnəwə.

¹⁵ Kpa Isireliban wirugibu bu ben noma sōndi naa yen wiru wəllə kpa ben turo u ye saka Yinni Gusunən wuswaa.

¹⁶ Yāku kowo tənwerowa u koo yen yem fiiko sua u ka da kuu ten mi.

17 Saa ye sɔɔra u koo yem me deka ka win niki bia kpa u mu yɛka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten deedeeru.

18 Yen biru, kpa u maa kpakoro tɛn mi u ra turare dɔɔ doken kɔanu yem yɛka. Yem me mu tie, kpa u mu wisi yɔku yerun temɔ te ta wɔa kuu ten kɔnnɔwɔ.

19 Yen biru u koo yaa yen gum kpuro sua u dɔɔ doke yɔku yerun wɔllɔ.

20 Nge me u raa kua win tiin torarun sɔ, nge meya u koo ko Isireliba kpuron tora ten sɔ kpa Gusunɔ u sere bu suuru kua.

21 Yen biru kpa u ka yaa ye ya tie da sansanin biruɔ kpa bu ye doke dɔɔ sɔɔ nge me ba raa kua wi, yɔku kowon torarun sɔ. Yɔku te, ta sɔawa Isireliba kpuro bu ka ben torarun suuru wa.

3. Yɔku te Isireliban wirugii u koo ko win torarun sɔ

22 Isireliban wirugii goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ñ ka baaru, u torawa mi.

23 Adama ù n tuba ma u tora, boo kinera u koo go te ta ñ alebu gaa mɔ u ka yɔkuru ko. Kpa Gusunɔ u nùn win tora te suuru kua.

24 U n ka boo ge na, u koo win nɔma sɔndiwa boo gen wɔllɔ kpa u gu saka mi ba ra yɔku dɔɔ mwaararuginun yaa sake. Yɔku te, ta sɔawa torarun suuru giru.

25 Yɔku kowo wi, u koo ka win niki bia yem me deka kawa kpa u mu yɛka yɔku yerun kɔanu sɔɔ. Yem me mu tie, kpa u mu wisi yɔku yee ten temɔ.

26 U koo yaa yen gum kpuro suawa u dɔɔ doke nge me ba ra siarabun yɔkuru ko. Nge meya yɔku kowo tɔnwero wi, u koo ko u ka wirugii win torarun

suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn tu suuru kua.

4. Yāku te ba koo ko tən diron torarun sɔ

²⁷ Tən diro goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ñ ka baaru, u torawa mi.

²⁸ Adama ù n tuba ma u torawa, boo niu ge ga ñ alebu gaa mɔwa u koo ka yākuru ko Gusunɔ u ka nùn win toraru suuru kua.

²⁹ U koo win nɔma sɔndiwa boo gen wiru wɔllɔ kpa u gu saka mi ba ra yāku dɔɔ mwaararugirun yaa sake.

³⁰ Yen biru, yāku kowo u koo na u yem mɛ dɛka ka win niki bia, kpa u mu yɛka yāku yerun kāanɔ, kpa u yem mɛ mu tie wisi yāku yee ten temɔ.

³¹ Yen biru, ba koo yaa yen gum kpuro wīawa nge mɛ ba ra siarabun yākurugim wīɛ. Kpa yāku kowo u mu dɔɔ mɛni, kpa mɛn nuburu tu Yinni Gusunɔ dore. Nge mɛya yāku kowo wi, u koo ka toro wi suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn suuru kua.

³² Toro wi, ù n maa kīn na, u ka yāa kpendu yākuru ko, yāa nira u koo ka na u go, te ta ñ alebu mɔ, u ka win torarun suuru wa.

³³ U n kī u tu go, u koo win nɔma sɔndiwa ten wiru wɔllɔ kpa u tu saka mi ba ra yāku dɔɔ mwaararugirun yaa go.

³⁴ Yen biru yāku kowo u koo yem mɛ dɛka ka win niki bia u mu yɛka yāku yerun kāanɔ. Yem mɛ mu tie kpa u mu wisi sāa yee ten temɔ.

³⁵ Yen biru u koo yen gum wīawa nge mɛ ba ra siarabun yākurugim wīɛ. Yāku kowowa u koo mɛ kpuro dɔɔ doke ka yāku dɔɔ mwaararugiru sannu. Nge mɛya yāku kowo wi, u koo ko u ka toro wi

suuru kana. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo nùn win tora te suuru kua.

5. Tora bwese bwesekan yākunu

5

¹ Su tẽ nɛɛ, goo u bõrua ma u koo seeda di gãa ni u wan sɔ, adama u n gerua ye u wa, n kun mɛ ye u yẽ. Saa ye sɔɔ, yẽro u torawa mi.

² Su tẽ kpam nɛɛ, goo u gãanu baba ye ya disi mɔ u kun ka baaru, aa, yaa sabe te ba ku ra din gora? N kun mɛ gbeeku yaa ye ba ku ra din gora? N kun mɛ yaa ye ya ra kabirin gora? Saa ye sɔɔ, yẽro u disi duurawa mi.

³ Su maa tẽ nɛɛ, goo ù n win winsim baba wi u disi gɛɛ mɔ yi yi koo nùn tia, n deema u n yẽ, ma u ra ye tuba, yẽro u torawa mi.

⁴ Toraru garu wee maa. Su tẽ nɛɛ, goo u bõrua u win winsim kɔsa kua n kun mɛ u nùn gea kua, u n bwisika, ù n deema gari yi, gari giriya u gerua, yẽro u torawa mi.

⁵ Goo ù n tora nin garu kua, u koo yen tuuba kowa.

⁶ Adama u sere tora ten suuru wa, u koo yãa niru n kun mɛ boo niu gowa u ka Yinni Gusunɔ yākuru kua. Yen biru yāku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi, kpa u sere win torarun suuru wa.

6. Bwẽbwẽbun toranun yākuru

⁷ Goo ù kun kpɛ u yãa niru n kun mɛ boo niu wa u ka torarun yākuru ko, u koo kpī u kparukonu yiru n kun mɛ totoberenu yiru kasu. Gunɔ gen teuwa ba koo ka torarun yākuru ko. Kpa bu maa ka teu geni yāku dɔɔ mwaararugiru ko.

⁸ Ba koo gina yāku kowo wi gunə ge wēwa ge ba ka torarun suuru kanabu na mi, kpa u gen wīru bua u kun səsie.

⁹ Kpa u gen yem deka u yēke yāku yerun nəə bəkaə, mε mu tie kpa u wisi ten temə. Ya ko n sāawa torarun yākuru.

¹⁰ Yen biru yāku kowo u koo gunə yiruse sua nge mε wooda ya gerua u ka yāku dṣə mwaararugiru garu ko. Kpa u nūn suuru kanabun wororu koosi. Nge mεya Gusunə u koo ka yēro suuru kua.

¹¹ Goo ù kun kpē u kparukonu yiru ye wa, n̄ kun mε totoberenu yiru ye, u ka som buuru kilo nne na u ka yākuru ko kpa u ka win torarun suuru wa. Adama u ku mu gum doke, u ku maa mu turare doke, domi u ka mu nawa u ka win torarun suuru wa.

¹² U koo ka som mε dawa yāku kowon mi kpa yāku kowo wi, u mēn nəm kure teeru saka u dṣə doke mi ba ra yāku dṣə mwaararugiru ko. Som nəm kure tee te, ta koo de Yinni Gusunə u n yēro yaaye. Yāku tera ta koo de u win torarun suuru wa.

¹³ Saa ye səə, yāku kowo wi, u koo wi u tora suuru kanabun wororu koosi. Kpa Gusunə u nūn win torarun suuru kua.

Kpa yāku kowo u mε mu tie sua win tiin sṣ, nge gberun dīanun yākunu.

Yāku ni ba ra ka toranu səme

¹⁴ Yinni Gusunə u Məwisi sṣəwa u nεε,

¹⁵ goo ù n gāanu nēni ni n weene u Yinni Gusunən wē, ma u n̄ yē ma Yinni Gusunəgina, wee ye u koo ko win tora ten sṣ. Kaa nūn yāa kineru te ta n̄ alebu gaa mən geeru burawa te u koo kasu u ka na u ka torarun səmbun yākuru ko. Kaa ten gee te burawa

ka sii geesun gobi yi ba ra di Yinni Gusunɔn kuu bekurugirɔ.

¹⁶ Kpa u ka gāa ni u nɛni mi na. Yen biruwa u koo maa ka nin bɔnu nɔɔbusen tia na. Yāku kowowa u koo ye wē. Yāku kowo wiya u koo nùn torarun yākuru kua, kpa u sere suuru wa.

¹⁷ Goo ù n Yinni Gusunɔn wooda gaa sara, baa u kun yē, u torawa mi. Yen torara ko n nùn wāasiwa.

¹⁸ Yen sō, u koo ka yāa kinɛru te ta ñ alebu gaa mɔ dawa yāku kowon mi, win tora ten sō nge mɛ n weenɛ u kɔsia. Kpa yāku kowo u nùn suuru kanabun wororu koosi. Saa ye sɔɔra Gusunɔ u koo nùn suuru kua.

¹⁹ Ya ko n sāawa torarun sɔmbun yākuru. Domi yēro u Yinni Gusunɔ torariwa.

²⁰ Yinni Gusunɔ u kɔam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ,

²¹ goo ù n win winsim weesu kua gāa ni u nùn berusie sɔɔ, ñ kun mɛ u bɔkura, ñ kun mɛ u gbɛna, ñ kun mɛ u kawa,

²² ñ kun mɛ u gāanu dɔba ma u siki, ñ kun mɛ u bōri weesugii kua,

²³ tɔnu win bweseru u Yinni Gusunɔ torariwa mi. U koo gāa ni u gbɛna mi wesia, ñ kun mɛ ni u kawa mi, ñ kun mɛ ye ba nùn berusia mi, ñ kun mɛ ye u dɔba ma u siki,

²⁴ ñ kun mɛ yèn bōri u kua mi. Adama n ñ mɔ ye tɔna u koo wesia. U koo maa yen bɔnu nɔɔbusen tia kɔsiawa dɔma te u koo win torarun sɔmbun yākuru ko.

²⁵ U koo ka yāa kinɛru dawa yāku kowon mi, te ta gāa nin gobin saka tura bu ka ye Yinni Gusunɔ yākuru kua.

26 Yinni Gusunən wuswaaɗa yāku kowo u koo nūn suuru kanabun wororu koosi. Yen biru Gusunə u koo yēro suuru kua, baa ñ n mēren na win torara nε.

Yākunun woodaba

1. *Yāku dǎo mwaararuḡii te yāku kowobu ba ko n da ko*

6

1 Yinni Gusunə u Məwisi sǎwa u nεε,

2 a Aroni ka win bibu wooda yeni wεεyɔ a nεε, wee ye ya sāa yāku dǎo mwaararugirun wooda.

Ten yāku yaa ya ko n wāawa dǎo sǎo wāku giriru, kpa bu ku de dǎo wi, u gbi sere yam mu ka sāra.

3 Yen biru yāku kowo u koo win tako sebewa ka win sokoto kpiriru kpa u yāku dǎo mwaararuḡii ten torom gura u yi yāku yee ten bəkuə.

4 Yen biruwa u koo win yāa ni pota kpa u kpaanu doke u sere torom mε sua u ka yari sansanin di. Kpa u ka mu da yam mi ba gɔsa mēn sǎ u yi mi.

5 Dǎo wi u mwaaramə yāku yee ten mi, ba ñ koo de u gbi pai! Bururu baatere yāku kowo u ko n da tu dāa dokewa. Yen wǎlləwa u koo yāku yaa sǎndi ka sere siarabun yāku gum.

6 Dǎo u ko n wāawa yāku yee te sǎo sere ka baadommaə, ba ñ koo de u gbi.

2. Yākuru te ba ra ko ka gberun dīanu

7 Yāku te ba ra ko ka gberun dīanun wooda wee.

Aronin biba ba ko n da ka tu de yāku yerə Yinni Gusunən wuswaaɗ.

8 Kpa ben wi u yākuru mǎ dǎma te, u som nəm kure teeru sɔka mε ba ka yākuru na mε ba gum wisi,

ka turare kpuro, kpa bu ye kpuro menna bu dɔɔ doke kpa ten nuburu tu Gusunɔ dore kpa u n yɛro yaaye.

⁹⁻¹⁰ Som mɛ mu tiara Aroni ka win biba ba koo mɛ di. Yera ya ko n sãa begia yãku dɔɔ mwaararugiru sɔɔ. Adama ba koo mu diwa Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun yaaraɔ. Ba ñ mɛ pɛɛ seeyatia dokemɔ. Ya sãawa nenɛm nge yãku te ba kua bu ka toraru suuru wan dīanu, ñ kun mɛ te ba ra ka toraru sɔmɛn dīanu.

¹¹ Aronin bii tɔn durɔ baawurewa u koo dīa ni di. Yeni ya ko n sãawa wooda win bibun bweseru sɔɔ sere ka baadommaɔ. Tɔn tuko wi u koo nu baba kpuro u koo gbiwa.

¹² Yinni Gusunɔ u kpaM Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, yãku te Aroni ka win bibu ba koo Yinni Gusunɔ kua wee.

¹³ Bã ñ Aroni ka win bibu tusia ma ba kua nen yãku kowobu, saa dɔma ten diya ba ko n da som kilo ita ka yãkuru ko tɔɔ baatere, tia ka bɔnu bururu, yoka maa tia ka bɔnu.

¹⁴ Ba koo som mɛ mɔmwa buturu buturu, kpa bu mɛ sɔmɛ siru sɔɔ ka gum, kpa mɛn nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore.

¹⁵ Yãku kowo wi ba gum tãre ba gɔsa Aronin bibu sɔɔ u ka nùn kɔsire ko, win tii u koo tu kowa. Ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ. Ba koo som mɛ dɔɔ dokewa kpuro.

¹⁶ Yãku te yãku kowon tii u kua, ba koo de tu dɔɔ mwaarawa mam mam, ba ñ koo tu di.

3. Yãku te ba koo ko bu ka suuru kana

¹⁷ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ,

¹⁸ a Aroni ka win bibu sɔɔwa a nɛɛ, yãku te ba koo ko bu ka suuru kanan wooda wee.

Yam mi ba ra yāku dǎo mwaararugirun yāku yaa sake, miya ba koo yāku tenin yaa saka. Ya ko n sāawa gāa dēranu.

¹⁹ Yāku kowo wi u koo yāku te ko wiya u koo ye di. U koo ye diwa yam dēramǎ, kuu ten yaaraǎ.

²⁰ Tǎn tuko wi u koo yāku yaa ye baba kpuro u koo gbiwa. Yāku yaa yen yem mù n wisi win yaberǎ u koo tu teawa yam dēram mi.

²¹ Bà n tu sawa wekeru sǎo te ba kua ka sǎndu, ba koo weke te kǎrawa. N n maa weke te ba kua ka sii gandun na, ba koo tu teawa sāa sāa ka nim.

²² Yāku kowo tǎn durǎ baawurewa u koo kpī u tu di domi ta sāawa dīa dēranu.

²³ Adama ba ñ koo torarun yāku yaa tem tèn yem ba ka dua sāa yerǎ. Ba koo ye dǎo dokewa yu dǎo mwaara mam mam.

4. Yāku te ba ra ko bu ka toraru sǎme

7

¹ Yinni Gusunǎ u Mǎwisi sǎowa u nēē, yāku te ba ra ko bu ka toraru sǎmen wooda wee.

Yāku te, ta ko n sāawa yāku dēraru.

² Mi ba ra yāku dǎo mwaararugirun yaa sake, miya ba koo maa ten yaa saka, kpa bu yaa yen yem yēka yāku yerun nǎo bǎkaǎ bu ka sikerena.

³ Yaan mi ba koo ka Yinni Gusunǎ yākuru kua wee, yera yen gum kpuro, ka yen siru ka bǎsǎ yānun gum,

⁴ ka yen gabu swii yiru, ka gum mē mu yi tēke yēsi yēsika, ka yen buro ge ga woru wukiri.

⁵ Yāku kowo u koo ye kpuro dǎo dokewa yāku yerǎ Yinni Gusunǎn sǎ. Yāku te, ta sāawa te ta koo toraru sǎmē.

⁶ Yāku kowo tən durə baawurewa u koo tu di. Ba koo tu diwa yam dεeramə domi ta sāawa dīa dεeranu.

⁷ Yen wooda ye, ya sāawa tia ka torarun yākurugia. Yāku kowo wi u yāku te kua, wiya u yen yaa mə.

5. Ye ya ko n sāa yāku kowobugia

⁸ Goo ù n yāku dǎo mwaararugiru kua, yāku kowo wi u nùn tu kua wiya u ten gəna mə.

⁹ Yāku te ba kua ka gberun dīanu ba wǎowawa? Aawo, ba sənwawa? Yāku kowo wi u tu kua wiya u tu mə.

¹⁰ Adama ni ba ka gum burina ka ni ba n̄ yeesie, ba koo nu Aronin bibu bənu kuawa.

6. Siarabun yākuru

¹¹ Siarabun yākurun wooda wee.

¹² Goo ù n siarabun yākuru mə, u koo kira bwe-senu ita kowa. U koo gbiikinu ko ka gum nu kun seeyatia mə, kpa u yirusenun som gum yēka nu kun seeyatia mə, kpa u itasenun som burina ka gum u səmə.

¹³ Kira nin biru, u koo pēε ye ba seeyatia doke sosi mi, ka sere win siarabun yākunun yaa.

¹⁴ Ba koo yāku dīa nin baaniren sukum suawa wəllə bu Yinni Gusunə sǎosi. Yera ya ko n sāa wi u yem yēkaginu.

¹⁵ Dəma te ba siara bin yākuru kua, yen dəma tera ba koo ten yaa di, ba n̄ koo de ten yaa yu yam sāra.

¹⁶ Adama goo ù n yākuru kua u ka win nəo mwεeru yibia n̄ kun mə win tii ù n gǎru doke u ka nε, Yinni Gusunə kēru wē, u koo kpī u ten yaan sukum di yen tǎo te, kpa u sukum yi sere sisiru.

17 Adama yà n maa wure ya tiara sã itaseru ba koo ye dã meniwa.

18 Goo ù n siarabun yāku yaa ye ya tiara sere sã ita tema, Gusunã kun maa yēron yāku te mwaamã. U win yākuru garisiwa mi kam domi yaa ye, ya disi duura. Wi u maa ye tema, yēro u torawa mi.

19 Meya bà n maa ka yāku yaa gāanu baba ni nu disi mã, ba koo ye dã meniwa, ba ñ ye dimã.

Wi u kun disi mã, wiya koo yāku yaa tem,

20 adama goo ù n wāa disi gēē sã u ka siarabun yākuru dimã te ba Yinni Gusunã kua, ba koo yēro girawa win tãmbun suunu sãn di.

21 Goo ù n maa tãnu baba wi u disi mã, ñ kun mē yaa gaa ye ya sã seseru, ñ kun mē gāanu ganu ni nu disi mã, ma u ka siarabun yākuru di te ba Yinni Gusunã kua ba koo yēro girawa win tãmbun suunu sãn di.

Wooda Isireliban sã

22 Yinni Gusunã u maa Mōwisi sãwa u nēē,

23 a Isireliba sãwã a nēē, bu ku yaa gaan gum di nge yāaru ñ kun mē ketē, ñ kun mē boo. Bu ku yen gaan gum di.

24 Sabe te gbeeku yaa ya go, ñ kun mē te ta gu, i ko i kpī i ka ten gum gāanu ko. Adama i ñ mu dimã.

25 Goo ù n yākurun yaan gum di mē ba ka Yinni Gusunã yāku dã mwaararugiru kua, ba koo yēro girawa wigibun suunu sãn di.

26 I ku gunã gagun yem di ñ kun mē yaa gaa, baa mi i da kpuro.

27 Wi u mu di, ba koo yēro girawa win tãmbun suunu sãn di.

28 Yinni Gusunã u Mōwisi sãwa u nēē,

29 a Isireliba wooda yeni wēeyə a nεε, goo ù n nε Yinni Gusunə siarabun yākuru kuammε, u koo wunawa ye ya sāa nεgia.

30 Win tiywa u koo ka nε, Yinni Gusunə yen gum ka yen guro guroru naawa u kpara nεn wuswaaə.

31 Yāku kowowa u koo yen gum mε dōo doke yāku yerə. Adama yaa guro guro te, ta ko n sāawa Aroni ka win bibugiru.

32 Yāku yaa yen nəmu nəm geuguu ga ko n maa sāawa Aroni ka win bibuguu.

33 Yaa nəmu ge, ga ko n sāawa Aronin biiguu wi u yem yēka ma u yaa gum mε doke yāku yerə.

34 Yaa nəmu ge, ge ba man sōosi, ka yen guro guro te ba kpara nεn wuswaaə sanam mε ba siarabun yākuru m̀ mi, yera ya ko n da n sāa Aroni ka win bibugia sere ka baadommaə.

35 Yāku dōo mwaararuginu səə, yeniwa ya ko n sāa Aroni ka win bibugia dōma tən di ba koo bu gum tāre bu ka ko yāku kowobu.

36 Wooda yera Yinni Gusunə u Isireliba wēemə bu ka Aroni ka win bibu yaa ye wē saa dōma tən di ba bu gum tāre bu ka ko yāku kowobu. Ba ko n da bu ye kuewa sere ka ben bibun bweserə.

37 Nge mεya ba ko n da ko bà n yāku dōo mwaararugiru m̀, n̄ kun mε bà n yākuru m̀ ka gberun dīanu, n̄ kun mε bà n torarun yākuru m̀, n̄ kun mε bà n yākuru m̀ te ba ra ka toraru səme, n̄ kun mε te ba ra ko bu ka tənu gum tāre u sere səmburu tore, n̄ kun mε bà n siarabun yākuru m̀.

38 Yinni Gusunəwa u Məwisi wooda yeni wē gbaburə, Sinaïn guurə, tōo te u bu wooda wē bu ka nùn yākunū kua.

BA YĀKU KOWO GBIKOBU TUSIA KA WORORU

*Woro te ba koo ko yāku kowobun s̄ bu sere
s̄mburu tore*

8

¹ Yinni Gusun̄ u M̄wisi s̄ḡwa u n̄εε,

²⁻³ a Aroni ka win bibu sokuo Yinni Gusun̄n kurun k̄nn̄ḡḡ. Kpa a de bu ka ben yāku yānu na ka gum m̄ε ba ra ḡānu tāre bu ka nu ḡsi Yinni Gusun̄n s̄ ka naa kin̄ε te ba koo ka torarun yākuru ko ka yāa kin̄enu yiru ka bire te ta p̄εε m̄ḡ ye ba ñ seeyatia doke. A maa Isireliba kpuro m̄enn̄ḡ mi.

⁴ Ma M̄wisi u Yinni Gusun̄n gari yi wura u Isireliba kpuro m̄enna s̄āa yee ten k̄nn̄ḡ mi.

⁵ Ma u bu s̄ḡwa u n̄εε, wee ye Yinni Gusun̄ḡ u gerua su ko.

⁶ Ma u dera Aroni ka win bibu ba na u bu wobura.

⁷ Ma u Aroni win tako sebusia ka s̄k̄atia ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ge u gbinisi yabe boogugii te s̄ḡ ka gen s̄k̄atia.

⁸ Ma u b̄ḡ bara ye s̄ndi win tororu w̄ll̄ḡ. Ma u urimu ka tumimu doke b̄ḡ bara yen s̄ḡḡḡ.

⁹ Ma u dawani ye b̄k̄ua win wir̄ḡ. Ma u wuran batani ye mani n̄ge m̄ε Yinni Gusun̄ḡ u n̄ñ s̄ḡḡḡ.

¹⁰ M̄wisi u gum m̄ε sua u s̄āa yee te ȳka ka ten dendi yānu kpuro, ma ta kua n̄en̄em Yinni Gusun̄n s̄ḡ.

¹¹ Ma u mu ȳka n̄ñ n̄ḡba yiru yāku yerun w̄ll̄ḡ, ka ten dendi yān̄ḡ ka boo sii ganduguu ge, ka gen ȳratiiȳḡ, ye kpuro ya n̄ ka s̄āa Gusun̄n kuu bekurugirugia.

12 Ma u Aroni gum me tāre wirō u ka nūn wuna nenem u ko yāku kowo.

13 Yen biru Mōwisi u maa Aronin bibu soka u bu takoba dokea ka sēkatii ka furōsu nge me Yinni Gusunō u nūn sōwa.

14 Mōwisi u maa ka naa kineru na te ba koo ka torarun yākuru ko. Ma Aroni ka win bibu ba ben nōma sōndi naa kinε ten wiru wōllō.

15 Ma Mōwisi u ye saka u yen yem deka ka win niki bia u tēni yāku yerun kāanu wōllō ka sere maa ten nō bōkaō u ka sikerena. Nge meya u ka kuu te deerasia. Ma u maa yem yēka kuu ten temō. Nge meya u ka kuu te kua nenem tēn mi ba ko n da toranun yākuru ko.

16 Ma u yen gum me sua me mu bōsō yānu tēke ka yen buro ge ga woru wukiri ka yen gabu swii yiru ye, ka yin gum sannu. Ye kpurowa u dōō doke yāku yerun wōllō.

17 Adama u naa kinε ten tii ka ten bisu ka ten gōna yarawa tōwō u dōō doke nge me Yinni Gusunō u nūn sōwa.

18 U maa ka yāa kineru na yāku dōō mwaararugirun sō. Ma Aroni ka win bibu ba ben nōma sōndi yāa ten wiru wōllō.

19 Ma Mōwisi u tu saka u ten yem yēka u ka yāku yee ten nō bōka sikerena.

20 Ma u yāa ten yaa bōra, yen biru u ten wiru dōō doke ka ten gum ka yaa ye u murura mi.

21 Ma u ten nuki ka ten kōri tea ka nim. Ma u yāa kinε ten yaa doke dōō sō yāku yeru wōllō u ka yāku dōō mwaararugiru kua nge me Yinni Gusunō u gerua. Ma yāku ten nubura Yinni Gusunō dore.

22 Yen biru u maa ka yāa kineru yiruse na te ba

koo ka Aroni ka win bibu tusia ma ba s̄a yāku kowobu. Aroni ka win bibu ba ben nōma s̄andi yāa ten wiru w̄ollō.

²³ Ma M̄owisi u tu saka, u ten yem sua u t̄eni Aronin soo n̄m geuguuō ka n̄m geun niki bii bakao ka maa win n̄o n̄m geuguun niki bii bakao.

²⁴ Ma u maa Aronin bibu soka u bu yaa yem me t̄eni ben soo n̄m geugisō, ka maa n̄m geun niki bii bakanō ka ben naa n̄m geugisun niki bii bakanō. Ma u yem me mu tie yēka yāku yee ten n̄o b̄k̄ao.

²⁵ Ma u yen gum sua ka yen siru ka yen nukin gum ka yen buro ka yen gabu swii ka sere yen n̄m geu.

²⁶ Ma u p̄e sua bireru s̄o ye ba ñ seeyatia doke ka kira te ba kua ka gum ka sere maa kira s̄andanu. Ma u ye kpuro s̄andi yaa gum men w̄ollō ka yāa n̄mu gen w̄ollō.

²⁷ Yen biru u ye Aroni ka win bibu w̄e. Ma u n̄e, bu ye Yinni Gusunō w̄eyō. Kpa bu ye s̄osi beri berika.

²⁸ Yen biru u ye kpuro mwa ben n̄man di u d̄ō meni yāku d̄ō mwaararugii ten w̄ollō. Ma yen nubura Yinni Gusunō dore. Nge meya ba ka Aroni ka win bibu wuna nenem.

²⁹ Ma M̄owisi u yāa ten guro guroru sua u tu s̄osi beri berika Yinni Gusun̄n wuswaaō. Ma ta kua M̄owisigiru nge me Yinni Gusunō u n̄n s̄ōwa.

³⁰ M̄owisi u gum me sua ka yem fiiko me mu wāa yāku yeru w̄ollō, ma u mu Aroni yēka ka win s̄a yānō ka sere maa win bibun w̄ollō ka ben s̄a yānu s̄ō. Nge meya u ka ye kpuro d̄erasia u yi nenem.

³¹ Ma M̄owisi u Aroni ka win bibu s̄ōwa u n̄e, i yāku yaa ye saawo Yinni Gusun̄n wuswaaō. Miya

i ko i ye di ka p̄εε ye ya wāa bire te s̄o. Bεεya i ko ye di nge mε Yinni Gusun̄o u gerua.

³² Yaa ka p̄εε ye ya tiara, i ko ye kpuro dokewa d̄o s̄o yu d̄o mwaara.

³³ I ko i n wāawa kuu ten k̄ann̄o mi sere s̄o n̄oɓa yiru. I n̄ yarīo min di. Domi s̄o n̄oɓa yiruwā i ko i ko ba n bεε tusiam̄o.

³⁴ Yinni Gusun̄owa u yenin wooda w̄ε i n da ko nge mε i wa sa kua gis̄o i ka bεen toranun suuru wa.

³⁵ N n m̄en na, i ko i sinawa kuu ten k̄ann̄o mi sere s̄o n̄oɓa yiru, w̄akuru ka s̄o s̄o. Kpa i win woodaba m̄em n̄owa i ku ra ka gbin s̄o. Wooda be Yinni Gusun̄o u man w̄ε bera mi.

³⁶ Ma Aroni ka win bibu kpuro ba kua ye Yinni Gusun̄o u bu yiire saa M̄owisin min di.

Aroni ka win bibu ba s̄amburu torua

9

¹ S̄o n̄oɓa itase, M̄owisi u Aroni ka win bibu soka ka sere Isireliban guro gurobu.

² U Aroni s̄owa u nεε, a naa kinε kpendu suo a ka ȳakuru ko wunen torarun s̄o, kpa a ȳa kinεru kasu a ka ȳaku d̄o mwaararugiru ko. A n̄ kaa de yen gaa ya n alebu m̄o. Kpa a ka ye kpuro Yinni Gusun̄o ȳakuru kua s̄a yer̄o.

³ Yen biru kaa Isireliba s̄o a nεε, bu boo kinεru suo ben torarun ȳakurun s̄o ka naa buu ka ȳaru ye kpuro ya n w̄o tia tia m̄o, kpa ya kun alebu gaa m̄o. Ba koo ka ye ȳaku d̄o mwaararugiru kowa.

⁴ Kpa a maa ka naa kinεru ka ȳa kinεru na bu ka siarabun ȳakuru ko Yinni Gusun̄on mi, ka som mε ba bura ka gum. Domi Yinni Gusun̄o u koo bεε kure mi gis̄o.

⁵ Ba ka ye kpuro na kuu ten mi ye Mɔwisi u bikia. Ma be kpuro ba na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

⁶ Mɔwisi u nɛɛ, i koowo ye Yinni Gusunɔ u gerua. Kpa u de win yiiko yu bɛɛ kure.

⁷ Mɔwisi u Aroni sɔɔwa u nɛɛ, a susima yāku yeru mini, kpa a wunɛn tiin torarun yākuru ko ka yāku dɔɔ mwaararugiru. Yen biru kpa a maa wunɛn tambu Isireliban toranun yākuru ko nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

⁸ Ma Aroni u susi yāku yee ten bɔkuɔ. Ma u naa kinɛ kpɛm te go win torarun sɔ.

⁹ Ma win biba nùn yen yɛm wɛ. Ma u mu dɛka ka niki bia u tɛeni sãa yerun kãanu sɔɔ, ma u mɛ mu tie wisi yāku yee ten temɔ.

¹⁰ Yen biru u yaa yen gum sua u dɔɔ doke ka yen gabu swii yiru ka yen buro ge ga woru wukiri nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

¹¹ Adama yen yaa ka yen gɔna, tɔwɔwa u da u ye dɔɔ doke.

¹² Yen biru Aroni u yãa te saka bu ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko. Ma win biba ten yɛm sua ba nùn wɛ. Ma u mu yɛka u ka yāku yee ten nɔɔ bɔka sikerena.

¹³ Yen biru ba yãa ten yaa bɔɔra ba Aroni wɛ ka ten wiru. Ma u ye kpuro dɔɔ doke.

¹⁴ U ten nuki tea ka ten kōri u sɔndi yāku dɔɔ mwaararugii ten wɔllɔ u dɔɔ doke.

¹⁵ Yen biru u Isireliban yākunu kua. U boo ge saka ge ba koo ka yākuru ko tɔmbun toranun sɔ ma u kua nge mɛ u raa yāku gbiikii te kua ka naa kinɛ kpɛmbu ge.

¹⁶ Yen biru u yāku dɔɔ mwaararugiru kua nge mɛ wooda ya gerua.

17 Ma u gberun dīanu sua u ka yākuru kua. U som nām kureru sua u dōo doke yāku yerun wəllə bururu baateren yāku dōo mwaararugii te baasi.

18 U ketε ye ka yāa kinε te saka ba ka siarabun yākuru kua Isireliban sō. Ma win bibu ba nūn yen yem wē u ka mu yēka yāku yerun nōo bōkaō u ka sikerena.

19 Ma ba maa nūn ketε yen gum wē ka yāa ten siru ka maa ten gum mε mu ten bōsō yānu tēke ka sere maa ten gabu swii ka maa ten buro ge ga woru wukiri.

20 Ma u yaa yen gum sōndi yen guro gurorun wəllə. Yen biru u gum mε dōo doke yāku yeru wəllə.

21 Ma Aroni u yaa yen guro guro ni sua ka yen nām geu ge, u sōōsi beri berika Yinni Gusunōn wuswaao nge mε Mōwisi u gerua.

22 Sanam mε Aroni u toranun yākunu ka yāku dōo mwaararuginu ka siarabun yākunu kua u kpa, yera u nāma sua wəllə u Isireliba domaru kua. Yen biru u sara yāku yerun di.

23 Mōwisi ka Aroni ba dua kuu ten mi. Ye ba yara, ma ba tambu domaru kua. Saa yera Yinni Gusunō u bu win yikon girima sōōsi.

24 Ma dōo yari yara win wuswaan di yi da yi yāku dōo mwaararugii te mwa ka yāku ni nu tien yaa gum mε. Ma Isireliba kpuro ba ye wa. Ma ba nuku doḅun kuuki wəri ba yiira sere temō.

Aronin biba dōo mwaara

10

1 Aronin bibu Nadabu ka Abihu ben baawure u win dōo guratia sua ba dōo gure, ma ba turare doke mi. Yen biru ba ka Yinni Gusunō daawa kuu

bekurugirɔ. Nge meya ba ka dɔɔ tuko da kuu ten mi. N deema Yinni Gusunɔ u bu ye yinari.

² Yera u dera dɔɔ u yara u bu di ma ba gu mi.

³ Ma Mɔwisi u Aroni sɔɔwa u neɛ, Yinni Gusunɔ u n̄ daa beɛ sɔɔwa u neɛ,

u kīwa be ba n̄n susimɔ bu win deɛraru nasia, kpa bu n̄n beɛre wē tambu kpuron wuswaaɔ?

Ma Aroni u win nɔɔ mari.

⁴ Ma Mɔwisi u Misaeli ka Elisafani Usielin bibu soka. Usieli wi, u s̄awa Aronin tondon wɔnɔn bii. Mɔwisi u bu sɔɔwa u neɛ, i na i beɛn wɔnɔbun gonu sua kuu ten min di i ka nu da sansanin biruɔ.

⁵ Ma ba na ba goo ni sua ka nin takoba sannu ba ka da sansanin biruɔ nge me Mɔwisi u gerua.

⁶ Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba tie Eleasaa ka Itamaa sɔɔwa u neɛ, i ku beɛn winu deri diinu, i ku maa beɛn yānu gēeku nuku sankiranun sɔ kpa Gusunɔ u ku raa beɛ go kpa u ka Isireliba m̄ru ko. Adama i de beɛn mero bisibu Isireliba bu swī be dɔɔ u din s̄.

⁷ Beɛn tii i ku doona kuu ten kɔnnɔn di kpa i ku ra ka gbin s̄. Domi gum me ba beɛ tāre mi, mu beɛ kuawa mi Yinni Gusunɔn yāku kowobu.

Ma Aroni ka win bii be, ba kua ye Mɔwisi u gerua.

Gusunɔ u yāku kowobu yinari bu tam nɔ

⁸ Yinni Gusunɔ u Aroni sɔɔwa u neɛ,

⁹⁻¹¹ a n̄ kaa tam bɔɔbɔm gam nɔ wunɛ ka wunɛn bibu i n dɔɔ nen kuu bekurugirɔ, kpa i ku ra ka gbin s̄. Kpa i ka kpī i wunana ye ya s̄a s̄arugia ka ye ya n̄ s̄a s̄arugia. Meya i ko i maa kpī i wunana ye ya deɛre ka ye ya n̄ deɛre. Meya i ko i maa kpī i Isireliba Gusunɔn woodaba kpuro s̄ɔsi

ye u Mōwisi wē. Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka bēen bibun bweserō.

Wooda ye ba yi yāku dīanun sō

¹² Mōwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba nùn tie, Eleasaa ka Itamaa sōwa u nē, i som mē suo mē ba ka yāku kua mu tiara. Kpa i ka mu pē ko ye i kun seeyatia doke. Kpa i ye di yāku yerun bōkuō. Domi nu kuawa mi dīa dēranu.

¹³ I ko ye diwa yam dēram sō. Yera ya ko n sāa wunē ka wunen bibugia nge mē Yinni Gusunō u man sōwa.

¹⁴ Mēya wunē ka wunen bii tōn durōbu ka tōn kurōbu i ko i yaa nōmu ge ba kpara mi di ka guro guro te ba sōsi beri berika Yinni Gusunōn wuswaā. Yera ya ko n sāa wunē ka wunen bibugia Isireliba bā n siarabun yākuru kua.

¹⁵ Isireliba ba ko n da ka yen nōmu ge ka guro guro te nēwa ka sere maa yaa gum mē ba ra dō doke yāku yerun wāllu mi. Bā n ye kpuro sōsi beri berika ba kpa, ya koo kowa wunē ka wunen bibugia. Ya ko n sāawa wooda sere ka baadomā nge mē Yinni Gusunō u gerua.

¹⁶ Yera Mōwisi u torarun yāku boo ge bikia. Adama u deema ba gu dō mēni. Yera u ka Aronin bibu yiru Eleasaa ka Itamaa mōru barā u nē,

¹⁷ mban sōna i n boo gen yaa temē Yinni Gusunōn kuru mini. Domi ga sāawa dīa dēranu. Yinni Gusunō u bē gu wēwa i ka Isireliba kpuron toranun yākuru ko.

¹⁸ Adama i n ka gen yem duumē Yinni Gusunōn kuu ten sōwō. N deema i ko i raa gen yaa temwa kuu ten mi nge mē Yinni Gusunō u man sōwa.

19 Aroni u Mōwisi sōwā u nεε, a yē ye n man deema sanam mε Isireliba ba Yinni Gusunō yākuru kua ben toranun sō ka maa yāku dōō mwaararugiru. Yen dōma te, nà n torarun suurun yāku ten yaa di, ya koo Gusunō dore? Aawo! Ya n Gusunō doremō.

²⁰ Ma Aronin wisi bi, bu Mōwisi dore.

YE YA DƐƐRE KA YE YA N DƐƐRE

Yaa ye ya sāa seseru

11

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni sōwā u nεε,

² bu Isireliba sōwō bu nεε, yεε yi ba koo kpī bu di wee.

³ Ba koo kpī bu yaa di ye ya naa kaburosu mō ma ya ra tuka ko.

⁴ Adama ba n yεε dimō yi yi ra tuka ko tōna ma yi n naa kaburosu mō. Nge mēya ba n yooyoo temmō yèn sō ga n naa kaburosu mō baa mε ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia.

⁵ Ba n koo yaa ye ba mō damaa * tem baa mε ya ra tuka ko yèn sō ya n naa kaburosu mō.

⁶ Mēya ba n koo maa wukun yaa tem domi ga n naa kaburosu mō baa mε ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia.

⁷ Mēya ba n koo maa kurusō di. Ga naa kaburosu mō adama ga ku ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia.

⁸ Bu ku yεε yi di, bu ku maa yin gonu baba. Ba koo yi garisiwa disigii.

* **11:5 damaa** - Damaa ye, ya ka saataburu weene.

9 Yεε yi yi maa wāa daanə ka nim wōkuə, yi yi wāa nim səə gesi kpuro yi ba koo di wee. Yiya yi yi kēeritii mə ka kokosu sannu.

10 Adama yi yi kun kēeritii mə ka kokosu sannu, ba koo yi garisiwa disigii.

11 Ba n̄ koo yi di. Meya bu ku maa yin gonu baba.

12 Yεε yi yi gesi wāa nim wōku səə, ka daanə, ma yi n̄ kēeritii ka koko si mə, ba koo yi garisiwa disigii.

13 Gunəsu səə, si ba koo garisi disigisu wee, siya gunə bakeru ka sere maa si su ra swēε di ka si su ra yaa di

14 ka yaberekunu ka sere si su ka nu weenε

15 ka gbanamgbaanu ka maa si su ka nu weenε

16 ka taataanu ka booro ka sere si su ka su weenε ka kasa ka si su ka ye weenε,

17 ka booro bweseru garu ka nim kpakpayε, ka booro dāa kōru

18 ka gunə gbanmgbayaku ka gunə si su ra swēε din bweseru

19 ka swāa wīaku ka si su ka ye weenε ka kō.

20 I ku maa kəkəmii ni nu kasa ka naasu mə di.

21 Adama ni səə, i ko i kpī i di ni nu ra yōku tem səə

22 nge twea ka gbəə ka ni nu ka ye weenε.

23 Adama ni nu tie nu kasa ka naasu mə mi, i ku nu di.

Ye ya ra tōnu ko disigii

24 Yεε gεε wāa yin goru tōnu ù n baba u koo ko disigii. U ko n disi məwa sere ka tō ten yokaə.

25 Wi u yin goru səəwa, u koo win yānu teawa. Kpa u n wāa disi səə sere ka yokaə.

26-28 Yεε yi i ko i garisi disigii yi wee. Yiya yi yi n̄ naa kaburosu mə ka yi yi ku ra tuka ko ka sere yi

yi naasu nne mā yi sīimō ka nāa sēnu. Wi u yin gaa baba u disu duurawa mi sere ka tōō ten yokaō. Wi u maa yin goru sōōwa u koo win yānu teawa kpa u n disu mā sere ka tōō ten yokaō.

²⁹ Yēē yi yi kabirimō sōō wee yi i ko i garisi disigii. Yiya gunō yantaru ka gunō kiikiiru ka dēba ka ye ya ka ye weenε kpuro

³⁰ ka duuruβεεku ka sureru ka korombōōru ka sokoro ka sunō naki.

³¹ Yi kpurowa i ko i garisi disigii yēē yi yi kabirimō sōō. Wi u yin gaan goru baba u ko n disu mōwa sere ka tōō ten yokaō.

³² Yin gaan goru tā n wōri dendi yānu sōō ni ba kua ka dāa n kun mε ka bekuru n kun mε ka gōna n kun mε ka saaki, dendi yāa ni, nu disu duurawa mi. Ba koo nu dokewa nim sōō sere ka tōō ten yokaō. Yen biru nu sere dεεra.

³³ Yen gaa yā n wekeru garu wōri te ba kua ka sōndu, ye ya wāa mi sōō kpuro ya disu duurawa mi. Ba koo weke te kōrawa. Bā n nim doke weke te sōō, ma nim mε, mu tāra dīanu sōō n kun mε nōrura gaa sōō, ba koo ye kpuro garisiwa disu.

³⁴ Bā n nim doke weke te sōō, ma nim mε, mu dāare dīanu sōō n kun mε nōrura gaa sōō, ba koo ye kpuro garisiwa disu baa n n weke tere sōōn na ya wāa.

³⁵ Mi yaa yen goru ta wōri kpuro gesi, doo koo yerō n kun mε pēē wōō yerō, ba koo ye kpuro kōsukuwa. Domi ye kpuro ya disu duurawa mi.

³⁶ Yaa goo te, tā n wōri dōkō sōō n kun mε daarō, i n ko i nim mε garisi disu. Adama wi u tu baba u disu duurawa.

³⁷ Tā n wōri dīa bwese te ba koo duure sōō, dīa bwese te, ta n disu duure.

³⁸ Adama bà n daa dĩa bwese te wasan na bu ka di, ta disi duurawa mi.

³⁹ Yaa ye ba ra di yà n ka tii gu, wi u yen goru baba, yēro u disi duurawa mi sere n ka ko tōo ten yoka.

⁴⁰ Wi u yen yaa tema n̄ kun mε u yen goru sōwa, u koo win yānu teawa kpa u n disi mō sere ka tōo ten yoka.

⁴¹ I ku yεε yi yi kabirimōn yaa tem

⁴² ka yi yi ra ka nukuru sī ka yi yi kabirimō ka naasu n̄nε n̄ kun mε yi yi naa dabinu mō. I ko ye kpuro deriwa mam mam.

⁴³ I ku de yεε yin bweseru yi bεε ko disigibu.

⁴⁴ Domi nε Gusunō na sāawa bεen Yinni. I ko i tii dεerasia kpa i n dεere. Domi na sāawa Dεero. Yen sōna i n̄ ko i tii disi doke ka yεε yi yi kabirimō.

⁴⁵ Nεna na bεε yarama Egibitin di na n ka sāa bεen Yinni. Yen sō, i de i n dεere. Domi na dεere.

⁴⁶ Wooda yeni kpurowa na yi yεε kpuron sō ka gunōsu ka yεε yi yi wāa nimō ka sere yi yi kabirimō.

⁴⁷ Yera ya koo de i n da yaa wunanε ye ba koo ka yākuru ko ka ye ba n̄ ka yākuru m̄. Meya maa ya koo bεε sōosi yaa ye i ko i di ka ye i n̄ dimō.

Tōn kurō ù n maran wororu

12

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi wooda wē u nεε,

² a Isireliba sōwō a nεε, tōn kurō ù n gura sua ma u bii tōn durō mara, u ko n̄ disi mōwa sōo nōba yiru nge sanam mε u yasa m̄.

³ Sōo nōba itase, kpa bu win bii wi bango kua.

⁴ Adama kurō wi, u ko n̄ wāawa disi sōo sōo tena ka ita kpam u sere dεera yem mε u yarin sō marubun

saa. U ku raa sãa yānu ganu baba, u ku raa maa da Gusunən kuu bekurugirɔ sere tɔɔ te, tu ka turi.

⁵ N n maa tən kurən na u mara, u ko n wãawa disi sɔɔ alusuma yiru. Ya ko n sãawa nge sanam mε u yasa mɔ. Yen biru u koo kowa sɔɔ wata ka nɔɔba tia u sere dεera win yem mε mu yarin sɔ marubun saa.

⁶ Tən kurɔ wi u mara, win dεerasiabun saa yà n tura, u koo ka yāaru wɔɔ tiagiru nawa u ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko. Kpa u totobεεru n̄ kun mε kparuko sua u ka win torarun yākuru ko.

⁷ Yāku kowowa u koo ka ye yākuru ko. Kpa u n̄n win torarun suuru kana. Saa ye sɔɔra u koo dεera win yem mε mu yarin sɔ.

Wooda yeniwa nε, Yinni Gusunɔ na wεεmɔ tən kurɔ wi u bii maran sɔ.

⁸ U kun yāaru wa, u koo totobεεnu yiru n̄ kun mε kparukonu yiru kasu. Nin teuwa u koo ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko kpa u maa ka teu geni torarun yākuru ko. Yāku kowowa u koo n̄n yāku te kua. Saa ye sɔɔra u koo dεera.

Gənan bararun wooda

13

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nεε,

² goo ù n māsiru mɔ wasi sɔɔ, n̄ kun mε debu, n̄ kun mε bau kpiku ge ga ka bara disigiru weenε, ba koo ka yēro dawa yāku kowo Aronin mi n̄ kun mε win bibun turon mi.

³ Yāku kowo wiya u koo bara te mεeri. U n deema bau ge, ga san kpikisu mɔ, ma ga wɔru mɔ, saa ye sɔɔra u koo gere ma yēro u bara disigiru barɔ.

⁴ U n maa bau kpiku gagu mɔ ma ga n̄ wɔru mɔ, ma gen sansu kun buriri, yāku kowo u koo ka yēro dawa diru garu sɔɔ u kenusi sɔɔ nɔɔba yiru.

⁵ Sɔɔ nɔɔba yiruse, yāku kowo ù n wa bau ge, ga n̄ yabi, u koo maa n̄n̄ kenusiwa sɔɔ nɔɔba yiru.

⁶ Sɔɔ nɔɔba yiruse te, yāku kowo u koo maa n̄n̄ yarawa u mɛeri. U n deema ga n̄ yabi baama, u koo yēro sɔɔwa ma u dɛere, ya sãawa debu, kpa u win yānu tea u dɛera.

⁷ Amen biru, debu ye, yà n̄ yabi gɔna ye sɔɔ, yēro u koo maa wurawa yāku kowo u n̄n̄ mɛeri.

⁸ Yāku kowo wi, ù n̄n̄ mɛera ma u deema ya yabi win gɔna sɔɔ, u koo yēro sɔɔwa ma u n̄ dɛere, u bara disigiru mɔwa.

⁹ Goo ù n̄ bara disigiru barɔ, ba koo ka n̄n̄ dawa yāku kowon mi.

¹⁰ Yāku kowo wiya u koo n̄n̄ mɛeri. U n̄ bau kpiku wa mi, ma bau gen sansu buriri, ma gɔna ye, ya boo kua,

¹¹ ya sãawa bara disigii te ta torumɔ yēron gɔna sɔɔ. Yāku kowo u koo yēro garisiwa disigii. U n̄ maa n̄n̄ kenusimɔ.

¹² Adama yāku kowo ù n̄ mɔsi mɔsiminu wa nu yabi yēron gɔna kpuro sɔɔ, saa win wirun di sere ka naasɔ,

¹³ u koo yēro garisiwa u dɛere, domi win wasi kpuro yi burura.

¹⁴ Adama dɔma te ba boo swã wa win wasi sɔɔ, ba koo n̄n̄ garisiwa disigii.

¹⁵ Yāku kowon tiiwa u koo n̄n̄ mɛeri. U n̄ deema boo swã u wã mi, u koo n̄n̄ garisiwa disigii, domi ya sãawa bara disigiru.

16 Adama win wasi yi, yì n kɔsa, ma yi burura kpuro, u koo maa dawa u yāku kowo wa.

17 Yen biru, yāku kowo u koo ye mɛɛriwa. U n wa ya burura, saa ye sɔɔ, u koo yēro garisiwa u dɛɛre.

18 Goo ù n win bwisi kpaka sɔɔ

19 mɔsiru garu wa, ma u deema ta buriri, ñ kun mɛ ta sōri, yēro u koo dawa u tii sōsi yāku kowon mi.

20 Yāku kowo wi, u koo nùn mɛɛriwa. U n deema mɔsi te, ta wɔru mɔ, ma win wasin sansu su burura, saa ye sɔɔra yāku kowo u koo nùn garisi disigii. Bara disigira ta yarimɔ saa bwisi kpaka yen min di.

21 Adama yāku kowo ù n wa ma san kpikisu sari mɔsi ten wɔllɔ, yen biru mɔsi te, ta ñ wɔru mɔ, ma ta buriri fiiko, u koo durɔ wi kenusiwa dirɔ sɔɔ nɔɔba yiru.

22 Mɔsi te, tà n gɔna yabi, yāku kowo u koo nùn garisiwa disigii domi bara disigira ta nùn deema.

23 Adama mɔsi te, ta kun yabi, ta sāawa bwisi kpaka. Saa ye sɔɔ, yāku kowo u koo gere ma yēro kun disi mɔ.

24 Goo ù n dɔɔ mwaara ma yen boo kpaka sɔɔ bau kpiku ga yara, ñ kun mɛ bau sɔɔ, yāku kowo u koo yēro mɛɛriwa.

25 Gen sansu sù n kua kpikisu ma wɔru ga sɔɔsire gɔna ye sɔɔ, saa ye sɔɔ bara disigira ta sɔɔsira mi. Yāku kowo u koo nùn garisiwa disigii.

26 Adama yāku kowo ù n wa ma san kpikisu sari bau ge sɔɔ, ga ñ maa wɔru mɔ, ma ga buriri fiiko, u koo yēro kenusiwa dirɔ sɔɔ nɔɔba yiru.

27 Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo nùn mɛɛri. U n wa bau ge, ga yabi win gɔna sɔɔ, u koo nùn garisiwa disigii. Ta sāawa bara disigiru.

28 Adama bau ge, ga kun yabi, ma ga burura fem fem, dǎo mwaara kpaka yera. Saa ye sǎo, yǎku kowo u koo nùn garisiwa u dεere.

29 Tǎn durǎ ñ kun mε tǎn kurǎ ù n bau gagu mǎ win wirǎ, ñ kun mε win tonkurorǎ,

30 yǎku kowo u koo gu mεeriwa. Gà n wǎru mǎ ma gen sansu su ñ sinum mǎ, ma su swērāma nge dǎm buuru, yǎku kowo u koo yēro garisiwa disigii. Ya sǎawa wii kpaka ye ya wǎa wirǎ, ñ kun mε tonkurorǎ.

31 Yǎku kowo wi, ù n wa ya wǎru mǎ, ma san wǎkusu sari, u koo yēro kenusiwa dirǎ sǎo nǎoba yiru.

32 Sǎo nǎoba yiruse te, u koo maa yēro mεeriwa. U n deema wii kpaka ye, ya ñ yabi ma ya sansu mǎ si su ka dǎm buuru weenε, ma su ñ wǎru mǎ,

33 yēro u koo win sansu kǎniwa. Adama u ñ kpaka ye kǎnimǎ. Yen biruwa yǎku kowo u koo maa nùn kenusi dirǎ sǎo nǎoba yiru.

34 Sǎo nǎoba yiruse te, u koo ye mεeriwa. Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma ya ñ tīre ya gǎna kere, yǎku kowo u koo nùn garisiwa u dεere. U koo win yǎnu tea. Saa ye sǎo, u dεerawa mi.

35 Adama wii kpaka ye, yà n dǎkuru yabi, yǎku kowo u koo maa nùn mεeriwa.

36 U n wa ya yabi gǎna ye sǎo, yǎku kowo u ñ maa kasumǎ yēro ù n san dǎm buuru mǎ. U koo nùn garisiwa disigii.

37 Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma yen sansu tīra, yēro u bekurawa mi. U ñ maa disi mǎ. Yǎku kowowa u koo gere ma u dεere.

38 Tǎn durǎ goo ñ kun mε tǎn kurǎ goo ù n win gǎna sǎo bau kpikisu wa,

³⁹ yāku kowowa u koo nùn mēeri. U n bausu gasu wa si su n buriri sāa sāa, bau si, su n sē. U koo yēro garisiwa u dēere.

⁴⁰ Goo ù kun seri mǎ wirǎ, wii kpararugiiwa ba koo yēro garisi. U dēerewa mi.

⁴¹ N n wuswaa gian na u n seri mǎ, yēro u sāawa wii kpararugii. Ka mē, yēro u dēerewa.

⁴² Adama wii kpara te sǎǎ, bau gagu gǎ n sǎǎsira ga sǎri, bara disigira ta torumǎ mi.

⁴³ Yāku kowowa u koo gu mēeri. U n deema wii kpara te, ta bau kpikisu mǎ su ka bara disigiru weenē, wi u su mǎ mi, u bara disigiru barǎwa mi. U n dēere.

⁴⁴ Yāku kowo u koo nùn garisiwa disigii win wii bau gen sǎ.

⁴⁵ Wi u bara disigiru mǎ kpuro, u koo yānu dokewa ni nu gēere, u ku furǎ doke, kpa u win wuswaa wukiri kpa u n nǎǎgiru sue u n mǎ, disigii, disigii.

⁴⁶ U ko n sāawa disigii sere win bara disigii te, tu ka kpe. Yen sǎna u ko n wǎa yeru mǎ bee tia u n ka tambu dēsure.

Disi gǎmi yānu sǎǎ

⁴⁷⁻⁴⁹ Bǎ n disi gǎmi gēē wa yi sǎri n kun mē yi sāa nge wuru biresu yānu ganu sǎǎ, ni ba kua ka yǎa sansu n kun mē kǎa si ba kua ka wēē damgii n kun mē yaa gǎna, bau ge, yāku kowo u koo gu mēeriwa.

⁵⁰ Yāku kowo wi, ù n yǎa ni mēera u koo nu yiwa sǎǎ nǎǎba yiru.

⁵¹ Yen sǎǎ nǎǎba yiruse te, u koo wure u maa yǎa ni mēeriwa. U n deema disi gǎmi yi, yi yabi baama,

ma ba ñ kpě bu yi wĩa, saa ye sɔɔ, u koo nu garisiwa yāa disiginu.

⁵² Saa ye sɔɔra yāku kowo u koo yāa ni dɔɔ meni. Baa bà n nu kua ka wěsu ñ kun mε ka wěε damgii ñ kun mε ka yāa sansun wěε ñ kun mε ka mam gɔna, ka mε, ba koo ye kpuro dɔɔ meniwa. Domi ba ñ kpě bu disi gɔmi yi wĩa. Dɔɔwa u koo ye go.

⁵³ Adama yāku kowo ù n wa gɔmi yi, yi ñ yabi yāa ni sɔɔ,

⁵⁴ u koo de bu nu teawa kpa bu maa nu diru kenusi sɔɔ nɔɔba yiru.

⁵⁵ Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa nu mεeriwa. U n deema disi gɔmi yi ñ kɔsa, yi ñ maa yabi, ba koo yāa ni garisiwa disiginu kpa bu nu dɔɔ doke. Domi disi gɔmi yi, yi nu di biruɔ ñ kun mε wuswaaɔ.

⁵⁶ Adama yāku kowo ù n deema disi gɔmi yi, yi burura, u koo ye wɔkawa yāa nin min di.

⁵⁷ Yen biru yì n maa wurama yāa ni sɔɔ, yi ko n sāawa disi gɔmi. Ba koo yāa ni dɔɔ meniwa.

⁵⁸ Bà n yānu ganu tea ni nu disi gɔmi kpia, ma disi gɔmi yi, yi wĩara, ba koo wure bu maa nu teawa bu sere nu garisi nu dεere.

⁵⁹ Yeniwa ya sāa disi gɔmin wooda yi yi ra kpi yānu sɔɔ ye ba kua ka wěsu ñ kun mε ka wěε damgii ñ kun mε ka gɔna. Wooda yera ya koo sɔɔsi yāa ni nu dεere ka ni nu kun dεere.

Wi u raa bara disigiru mɔn dεerasiabu

14

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε,

² wee nge mε ba koo ka tɔnu dεerasia wi u raa bara disigiru mɔ. Ba koo ka nùn dawa yāku kowon mi,

³ kpa yāku kowo u ka nùn yari sansanin di u nùn mēri. U n deema u bekura,

⁴ yāku kowo u koo nùn sōwa ye ba koo ka nùn dēerasia. U koo gunṁinu yiru sua ni ba ra ka yākuru ko ka sere dāa ye ba m̀ seduru ka wēe wunṁgii ka dāa kiku gagun kāasa ge ba m̀ isṁpu.

⁵ Yāku kowo u koo de bu gunṁ gen teu sakawa wekeru sṁ te ba kua ka sṁndu te ta nim gem m̀.

⁶ Yen biru u koo gunṁ ge ga wasi mi, ka sedurun dāa ye, ka wēe wunṁgii yi, ka isṁpun kāasa ye dokewa yem mē sṁ, mē ba wisi nim sṁ mi.

⁷ U koo ye yēkawa nṁn nṁba yiru wi ba koo dēerasian wṁllṁ. Yen biru u koo nùn garisiwa u dēere kpa u gunṁ ge yṁsu gu doona.

⁸ Wi u koo tii dēerasia, u koo win yānu teawa kpa u win sansu kṁni, kpa u wobure nim sṁ. Saa ye sṁra ba koo nùn garisi u dēere. Yen biru, u koo kpī u wurama sansaniṁ. Adama u koo kowa sṁ nṁba yiru tṁwṁ u kun due win kuu bekurugirṁ.

⁹ Sṁ nṁba yiruse te, u koo win sansu kṁniwa ka win seri ka win toburu ka win nṁni burosu. Ye ya sāa sansu kpuro gesi, u koo kṁniwa. U koo maa win yānu teawa kpa u wobure u dēera.

¹⁰ Sṁ nṁba itase, u koo yānu yiru sua ni nu n̄ alebu m̀ ka yāa nii teeru wṁ tiagiru ka som kilo nṁba nne mē ba burina ka gum ka sere maa gum litirin bṁnu.

¹¹ Yāku kowo wi u koo tṁnu wi dēerasia u koo nùn tusia Yinni Gusunṁ wuswaaṁ kuu ten kṁnnṁwṁ ka maa win yāku dīanu.

¹² Yāku kowo u koo yāa nin teeru suawa kpa u ka tu yākuru ko te ba ra ka toraru sṁmē ka sere gum litirin bṁnu ye, kpa u ye kpuro sṁsi beri berika

Yinni Gusunən wuswaaɗ.

¹³ Kpa u tu saka yam dɛeram mi, mi ba ra torarun yākuru ka yāku dɔɔ mwaararugirun yaa sake. Domi torarun yāku yaa ka ye ba ra ka toranu sɔmegia ya sāawa dīa dɛeranu ni nu koo ko yāku kowoginu.

¹⁴ Yāku kowo u koo torarun yāku yaa yen yem sua u tɛeni wi u dɛerasiamən soo nəm geuguuɗ ka win nəm geun niki bia bakaaɗ ka sere win nɔɔ nəm geuguun niki bia bakaaɗ.

¹⁵ Yāku kowo u koo maa gum litirin bɔnu ye wisiwa win nəm dwarun nəm wɔɔrɔ.

¹⁶ Kpa u ka win nəm geun niki bia gum mɛ dɛka u mu yēka nən nɔɔba yiru Yinni Gusunən wuswaaɗ.

¹⁷ Yen biru, kpa u gum mɛ mu tie tɛeni wi u dɛerasiamən soo nəm geuguuɗ ka maa win nəm geun niki bia bakaaɗ ka win nɔɔ nəm geuguun niki bia bakaaɗ. U koo mu tɛeniwa mi u raa yem mɛ doke.

¹⁸ Kpa u maa mɛ mu tie win nɔma sɔɔ doke yēron wiru wɔllɔ kpa u nùn dɛerasiabun wororu koosi Yinni Gusunən wuswaaɗ.

¹⁹ Kpa u nùn torarun yākuru kua. Nge mɛya u koo ka nùn dɛerasia. Yen biruwa u koo yāku dɔɔ mwaararugirun yaa go.

²⁰ Kpa u ye dɔɔ doke yāku yerɔ ka kēnu. Nge mɛya u koo ka yēro torarun yākuru kua kpa u dɛera.

Bwēɛbwēɛ wi u raa bara disigiru mən dɛerasiabu

²¹ Wi u bara disigiru mɔ ma u n̄ dam mɔ u ka yāku yaa saberu wa, yāa teera u koo kasu u ka yākuru ko te ta sāa torarun sɔmbugiru. Yāku kowo u koo ka tu suuru kanabun wororu ko Yinni Gusunən wuswaaɗ. Yen biru durɔ wi, u koo som kilo ita wē mɛ ba bura ka gum ka sere maa gum litirin bɔnu.

22 U koo maa ka kparukonu yiru na ñ kun me totoberenu yiru nge me win waara ne. Ba koo gen teu go win torarun suurun sɔ. Kpa bu maa ka teu ge ga tie yāku dɔɔ mwaararugiru ko.

23 Win deerasiabun sɔɔ itasera u koo ka ye kpuro yāku kowo naawa sāa yerun kɔnnɔwɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

24 Yāku kowo wi, u koo yāa te mwa ka gum litirin bɔnu ye, kpa u ye kpuro sɔɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

25 Yen biru u koo yāa te saka kpa u ten yem sua u tɛeni wi u raa bara disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ ka win nɔm geun niki bia bakaa ka sere maa win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaa.

26 Yen biru yāku kowo wi, u koo gum me wie win nɔm dwarun nɔm wɔɔrɔ.

27 Kpa u ka win nɔm geun niki bia gum me deka u yēka nɔn nɔɔba yiru Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

28 U koo maa gum me tɛeni wi u raa bara disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ ka nɔm geun niki bia bakaa ka sere win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaa. U koo mu dokewa mi u raa gesi yem tɛeni.

29 Yen biru gum me mu tie win nɔmaa, u koo mu wisiwa wi u raa bara disigiru mɔn wirɔ u sere nɔn deerasiabun wororu kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

30 Yen biru, u koo gunɔ gen teu go, gɛn bweseru u wa.

31 Ba koo ka gen teu torarun suurun yākuru ko. Teu maa yāku dɔɔ mwaararugiru ka som me, ka gum me. Kpa yāku kowo wi, u wi u raa bara disigiru mɔ deerasiabun wororu kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

32 Wooda yeniwa wi u bara disigiru mɔ ma u ñ dam mɔ u koo swīi u ka deerasiabun yākuru ko.

Disi gəmi dirun gani sɔɔ

³³ Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni sɔɔwə u nɛɛ,

³⁴ sanam mɛ i ko i du Kananin temə mɛ kon bɛɛ wɛ̃, nà n dera disi gəmi yi kpia diru garu sɔɔ tɛ sɔɔ i wāa,

³⁵ wi u dii te mə, u koo dawa u yāku kowo sɔ̃ u nɛɛ, wee u gāanu waamə win dirə nge disi gəmi.

³⁶ Yāku kowo wi, u sere du u ka dii te mɛɛri, u koo dewa bu ten yānu kpuro yara kpa yāa nin tii nu ku raa disi duura. Yen biru u koo du kpa u disi gəmi yi mɛɛri.

³⁷ Ū n deema gəmi yi sāa nge wuru bekusu, n̄ kun mɛ yi sōri, kpa yi n sāa nge wəru gana ye sɔɔ,

³⁸ u koo yariwa kpa u dii te kɛnɛ sɔɔ nɔɔba yiru.

³⁹ Sɔɔ nɔɔba yiruse, yāku kowo u koo wura diru mi. Ū n deema disi gəmi yi yabi dii ten gani sɔɔ,

⁴⁰ u koo de bu dii ten kpenu wəriwa n̄n mi disi gəmi yi, yi kpia bu ka nu yari wuun di bu kō mi n kun dɛɛre.

⁴¹ Ū koo dewa bu dii ten sɔɔwə kpuro kera kpa bu yanim mɛ ba kera mi yari wuun biruə mi n kun dɛɛre.

⁴² Yen biru kpa bu kpee kpaanu kəsire ko. Kpa bu wure bu dii te tāwa.

⁴³ Amɛn biru, disi gəmi yi, yì n maa wurama dii te sɔɔ,

⁴⁴ yāku kowo u koo maa sewa u da u tu mɛɛri. Ū n deema disi gəmi yi, yi maa kpia dii ten gani sɔɔ, saa ye sɔɔ, n̄ n̄ maa koorə bu yi wīa min di. Dii te, ta disi duurawa mi.

⁴⁵ Ba koo tu surawa kpa bu ten kpenu ka dāa ka tem gura bu ka da wuun biruə mi n kun dɛɛre.

⁴⁶ Wi u dua diru mi sanam mɛ ba tu kɛnusi, u disi duurawa mi sere ka yokaə.

47 Wi u kpuna mi, ñ kun mε u gāanu di mi, u koo win yānu teawa.

48 Sanam mε ba dii te sɔnwa ba kpa, yāku kowo ù n wura u ka tu mεeri, ma u deema disi gɔmi yi sari, u koo dii te garisiwa ta dεere. Domi disi gɔmi yi, yi doona.

49 Bu ka dii ten dεerasiabun woronu ko, ba koo gunɔsu yiru kasuwa ka dāa ye ba m̀ sɛduru ka kiku ge ba m̀ isɔpu ka wēε wunɔmgii.

50 U koo gunɔ gen teu sakawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu ta nim gem mɔ.

51 Yen biru, u koo ge ga wasi sua ka sɛduru ye, ka isɔpu ye, ka wēε wunɔmgii yi, kpa u ye kpuro doke gunɔ ge ba sakan yem mε sɔɔ, mε ba wisi nim sɔɔ mi, kpa u mu yēka nɔn nɔɔba yiru dii te sɔɔ.

52 U koo ka gunɔ gen yem mε ba wisi nim sɔɔ mi, disi waka ka gunɔ ge ga wasi ka sɛduru ye, ka isɔpu ka wēε wunɔmgii yi.

53 Kpa u gunɔ ge ga wasi yɔ̄su gu doona yakasɔ. Saa ye sɔɔra u koo dii te dεerasiabun wororu koosi kpa tu dεera.

54 Wooda yenibara ba ko n da swīi bara disigiru ka wii kpakin sɔ̄

55-56 ka mɔsiru ka debu ka disi gɔmi yi yi ra kpi yānu sɔɔ ka dia sɔɔ.

57 Wooda yera ya koo sɔ̄si gāa ni nu dεere ka ni nu kun dεere.

Tɔn durɔrun disi

15

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔ̄wa u nεε,

2 i Isireliba sɔ̄wɔ̄ i nεε, ben goo ù n kentu kpika mɔ, u kuawa mi disigii.

3 Ya ra wī? Ya ku ra wī? Ka mε, u kuawa mi disigii.

4 Kpin yee tē sōō u kpuna kpuro, ta disi duurawa mi, ka sere maa gāa ni u sinari kpuro.

5 Wi u maa kpin yee te baba kpuro u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mε, yēro u ko n disi mōwa sere ka yokaō.

6 Wi u maa sina mi barō wi, u sina, u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mε, u ko n sāawa disigii sere ka yokaō.

7 Wi u barō wi baba, u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mε, u ko n sāawa disigii sere ka yokaō.

8 Barō wi, ù n goo yāatam sie, yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mε, u ko n sāawa disigii sere ka yokaō.

9 Gāa ni barō wi, u sōni kpuro, nu kuawa mi disiginu.

10 Gāa ni u sakusi kpuro, wi u nu baba yēro u kuawa mi disigii sere ka yokaō. Wi u maa nu sōōwa yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mε, u ko n disi mōwa sere ka yokaō.

11 Wi u dera barō wi, u nùn baba, ma u ñ niε, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mε, yēro u ko n disi mōwa sere ka yokaō.

12 Barō wi, ù n dendi yānu baba ni ba kua ka sōndu ba koo nu kōsukuwa. Nù n maa sāan na ni ba kua ka dāa, ba koo nu teawa.

13 Sanam mε kentu ye, ya wīibu yōra, u koo kowa sōō nōōba yiru u sere dεεra. U koo win yānu tea kpa u wobure ka nim. Saa ye sōō, u dεεrawa mi.

14 Sōō nōōba itase u koo kparukonu yiru ñ kun mε totoberenu yiru sua u ka da Gusunōn kurun kōnnōwō kpa u nu yāku kowo wē.

15 Yāku kowo u koo nin teu gowa torarun sō. Kpa u ka teu geni yāku dōo mwaararugiru ko kpa u nùn dēerasiabun wororu koosi Yinni Gusunən wuswaa kpa u dēera.

16 Goon sen nim mù n yari, u koo woburewa. Adama ka mε, u ko n disi mōwa sere ka yokaō.

17 Mù n yānu ganu tāre, ñ kun mε gōna ye ba ra wukiri, ba koo ye teawa ka nim. Adama ka mε, ya ko n disi mōwa sere ka yokaō.

18 Kurō ka durō bà n menna, be kpuro ba koo woburewa ka nim. Adama ka mε, ba koo bu garisiwa disigibu sere ka yokaō.

Tən kurōrun disi

19 Tən kurō ù n yasa m̀, ba koo nùn garisiwa disigii sōo nōba yiru. Wi u nùn baba kpuro u kuawa mi disigii sere ka yokaō.

20 Kpin yee tè sōo u kpuna kpuro, ta kuawa mi disigiru. Ye u maa sinari kpuro ya kuawa mi disigia.

21 Wi u maa kurō win kpin yeru baba, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mε, u ko n sāawa disigii sere ka yokaō.

22 Goo ù n baba ye kurō wi, u sinari, yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mε, u ko n disi mōwa sere ka yokaō.

23 Gāa ni nu wāa win kpin yee ten wəllə ñ kun mε ye u sinarin wəllə, wi u yen gaa baba, u kuawa mi disigii sere ka yokaō.

24 Tən durō goo ù n ka nùn menna, ma win yem mu nùn tāre, durō wi, u kuawa mi disigii sere sōo nōba yiru. Kpin yee tè sōo u gesi kpuna ta maa disi duurawa mi.

25 Tɔn kurɔ wi u yem wĩimɔ, win yasan saa baasi, ñ kun mɛ, mu wĩimɔ mu win yasan saa kera, ba koo nùn garisiwa disigii yem wĩi bin saa kpuro sɔɔ nge win yasan saa.

26 Kpin yee tɛ sɔɔ u kpuna kpuro ka ye u sinari kpuro, ya kuawa mi disigia nge sanam mɛ u win yasa mɔ.

27 Wi u kpin yee te baba, ñ kun mɛ sin yee te, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ.

28 Sanam mɛ yem mɛ, mu yɔra u koo kowa sɔɔ nɔɔba yiru bu sere nùn garisi wi u dɛɛre.

29 Yen sɔɔ nɔɔba itase sɔɔra u koo kparukonu yiru ñ kun mɛ totoberɛnu yiru kasu kpa u ka yāku kowo daawa Gusunɔn kuu ten kɔnnɔwɔ.

30 Kpa yāku kowo u nin teu sua u ka torarun suurun yākuru ko kpa u maa teu geni sua u ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko. Yen biruwa u koo kurɔ wi dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛɛra.

31 Yinni Gusunɔ u kɔam Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, i Isireliba sɔɔwɔ i nɛɛ, bu de bu ka nɛn kuu te ta wāa ben suunu sɔɔ tonda sanam mɛ ba disi mɔ kpa bu ku raa gbi.

32 Wooda yeni ya wāawa kentugibun sɔ ka wìn sen nim mu yari

33 ka tɔn kurɔ wi u yasa mɔ ka tɔn durɔ wi u yem wĩimɔ win tɔn durɔrun di ka tɔn kurɔ wi yem wĩimɔ win tɔn kurɔrun di ka maa tɔn durɔ wi u ka tɔn kurɔ disigii kpuna.

Wɔɔ ka wɔɔn yāku te ba ra ko Isireliba kpuron toranun sɔ

16

¹ Aronin bii be ba gu Yinni Gusunən kurə yèn s̄ ba ka turare tuka da mi, ben gəən biruwa Yinni Gusunə u Məwisi s̄əwə u nεε,

² a wunεn məə Aroni s̄əwə a nεε, u kun da du kiri kiri kuu ten dii te ta dεere gem gem s̄ə mi woodan kpakorora w̄āa ka ten wukiritia kpa u ku raa gbin s̄. Domi kpakoro ten wukiritian wəlləwa kon tii s̄əsi guru wii wuroru s̄ə.

³ Dəma te u duə mi, u koo kete kinε kpendu kasuwa u ka win torarun yākuru ko. Kpa u maa yāa kineru kasu u ka yāku d̄ə mwaararugiru ko.

⁴ Yen biru u koo win tako doke kpa u sokoto kpiribu doke ka s̄ekatia. Ye kpuro ya ko n s̄āwa ye ba kua ka w̄ε damgii kpa u dawani b̄ake. U koo woburewa u sere yāa ni kpuro doke.

⁵ Isireliba ba koo maa boo kinenu yiru w̄ε u ka ben toranun yākunu ko kpa bu n̄n yāa kineru w̄ε u ka yāku d̄ə mwaararugiru ko.

⁶ U n koo yākuru tore, u koo gina win tii ka win yenugibun toranun yākuru kowa ka kete kinε te.

⁷ Yen biru kpa u boo kinenu yiru ye sua u ka da Yinni Gusunən wuswaaə kuu ten kənnəwə.

⁸ Kpa u nu tubu tubu koosi u ka wa ge ga s̄ā Yinni Gusunəguu ka ge ba koo ȳsu gbaburə.

⁹ Boo ge ga s̄ā Yinni Gusunəguu, gera u koo ka torarun yākuru ko.

¹⁰ Ge ba koo maa ȳsu gbaburə, gera ba koo ka torarun suurun wororu ko. Wasira ba koo ka gu na Yinni Gusunən wuswaaə bu sere gu ȳsu gu doona gbaburə.

¹¹ Aroni u koo gina gbiwa u win tiin kete kinε te go win toranun s̄ə ka sere maa win yenugibuginun

sō.

¹² Kpa u dōō gēe gura saa yāku yerun di yi ba yibie dōō guratii sōō kpa u turare buuru sōka nōm kurenu yiru kpa u ka ye kpuro du dii te ta dēere gem gem sōō.

¹³ U koo turare ye doke dōō gēe yi sōō Yinni Gusunōn wuswaaō kpa yen wiisu su woodan kpakoro ten wukiritia wukiri kpa u ku raa ka gbin sō.

¹⁴ Yen biru kpa u ketē yen yem sua u dēka ka win niki bia kpa u mu yēka kpakoro ten wukiritia sōō sōō yari yeru gia. Kpa u maa ko mē kpakoro ten wuswaaō nōn nōōba yiru.

¹⁵ Yen biruwa u koo maa boo ge ga sāa Yinni Gusunōguu mi go Isireliba kpuron toranun sō kpa u gen yem sua u ka da dii te ta dēere gem gem sōō kpa u mu yēka woodan kpakoro ten wukiritia wōllō ka maa ten wuswaaō nge mē u kua ka ketē yen yem.

¹⁶ Kpa u dii te ta dēere gem gem dēerasiabun wororu koosi u ka ten disi wōka yi ta duura Isireliban toranu ka ben mem nōōbu sarirun sō. Nge mēya u koo ko u ka dii dēera ten disi wōka, domi ta wāa disigibun suunu sōō.

¹⁷ Goo kun ko n wāa dii ten sōōwō sanam mē Aroni u koo du mi, u ka toranun yākuru ko sere u da u ka yarima. U koo win tii ka win yenugibun toranun yākuru ko. Yen biru kpa u maa Isireliba kpurogiru ko.

¹⁸ U n yariō, u koo dawa yāku yerō kpa u tu dēerasiabun wororu koosi. Yen biru kpa u ketē ye, ka boo gen yem sua u tēni yāku yerun kāanu nne yen baayere sōō.

¹⁹ U koo yem mē dēkawa ka win niki bia u yēka nōn nōōba yiru yāku yee ten wōllō. Nge mēya u

koo ka tu dεerasia Isireliban toranun di kpa u tu yi nenem Yinni Gusunən sō.

²⁰ Sanam mε u dii te ta dεere gem gem dεerasia u kpa, ka dii dεera te, ka yāku yeru, u koo de bu ka boo ge ga wasi mi nawa.

²¹ Aroni u koo win nāma kpuro sōndiwa boo gen wiru wəllə kpa u Isireliban toranu kpuro tuuba ko ka mem nəəbu sari te ba kua kpuro. Kpa u boo ge tora ni kpuro səbi kpa u de goo u gu gira u ka da gbaburə.

²² Nge mεya boo ge, ga koo ka Isireliba kpuron toranu səbe gu ka doona gbaburə mi goo kun wāa.

²³ Yen biru u koo wura kuu ten mi, kpa u win sāa yāa ni u doke potiri u nu yi mi.

²⁴ Kpa u wobure yam dεeramə kpa u win tiin yānu doke. Yen biru kpa u yari u na u yāku dōo mwaararugiru ko win tiin sō ka sere maa Isireliban sō. Yen biru kpa u torarun yākuru ko win tiin sō ka sere Isireliban sō. Kpa u suuru kanabun woronu ko win tii ka Isireliban sō.

²⁵ Yen biru kpa u yaa yen gum dōo doke yāku yerə ye ba ka torarun yākuru kua mi.

²⁶ Wi u boo ge gira u ka da gbaburə u koo win yānu teawa kpa u wobure u sere du sansaniə.

²⁷ Kεε ye, ka boo gen yem mε ba ka da dii te ta dεere gem gem səə toranun sō, ba koo yen yaa ka yen gəni ka yen bisu yarawa ben sansanin di bu dōo doke.

²⁸ Wi u ye kpuro dōo mēni u koo win yānu teawa kpa u wobure u sere wurama sansaniə.

²⁹ Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaə. Suru nəəba yirusen sōo wəkuruse, i nəə bəkuo kpa

i bεen sōma deri sere ka sōbō be ba wāa bεen suunu sōō.

³⁰ Domi tōō te sōra ba koo bεe torarun yākuru kua bu ka bεe dεerasia. Nge mēya i ko i ka dεera bεen durum kpuron di Yinni Gusunōn wuswaaō.

³¹ Tōō te, ta koo kowa tōō wēraru giru kpa i n da nōō bōke. Kpa ya n sāa wooda sere ka baadommaō.

³² Amēn biru yāku kowo wi ba gum tāre ba gōsa u ka ko yāku kowo tōnwero win baaban kōsire, wiya u koo sāa yāa ni doke ni ba kua ka wēe damgii.

³³ Wiya u ko n da yākuru ko u ka dii te ta dεere gem gem dεerasia ka sere dii dεera te, ka yāku yee te, ka yāku kowobu ka sere maa Isireliba kpuro.

³⁴ Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaō. Wōō tia sōō, ba ko n da yākuru kowa Isireliba kpuron toranun sō nōn teeru.

Ma Aroni u kua kpuro ye Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa.

NGE MƐ ISIRELIBA BA KO N KA DƐƐRE

Gusunō u yina bu yem di

17

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nεε,

² a Aroni ka win bibu ka sere Isireliba kpuro sōōwō a nεε, wooda wee ye nε, Yinni Gusunō na wēemō.

³ Isireliba sōō goo ù n kī u saberu garu saka sansaniō ñ kun mε mi u wāa kpuro, u koo gina ka tu nawa nen kuu bekurugirun kōnnōwō u ka tu yākuru ko nε, Yinni Gusunōn wuswaaō.

⁴ Yēro u kun kue me, ba koo nùn sabe ten yem bikiawa domi u yem yariwa mi. Saa ye sɔɔ, ba koo yēro yarawa Isireliban suunu sɔɔn di.

⁵ Wooda yeni ya koo dawa Isireliba bu ka ben yaa sabenu na yāku kowon mi nen kuu ten kənnəwə bu go ne, Yinni Gusunən wuswaaɔ. Kpa bu ku raa tu go mi ba tura. Kpa ta n sāa siarabun yākuru.

⁶ Yāku kowowa u koo ten yem me yēka yāku yerɔ kuu ten kənnəwə. Kpa u ten gum dɔɔ doke mən nuburu ta koo ne, Yinni Gusunə dore.

⁷ Nge meya Isireliba ba n maa ka būnu yākuru kuammɛ nɪn bwāarokunu nu ka bonu weenɛ. Yeni ya ko n wāawa ben tiin sɔ ka ben bibun bibun sɔ sere ka baadommaɔ.

⁸ N n mən na, Isireli goo, n kun me sɔɔ goo wi u wāa ben suunu sɔɔ, ù n yāku dɔɔ mwaararugiru mɔ, n kun me yākunu ganu,

⁹ ma u n ka nu ne ne, Yinni Gusunən kurun kənnəwə u ka nin yaa go, ba koo yēro yarawa ben suunu sɔɔn di.

¹⁰ Wee wooda ye ne, Yinni Gusunə na maa wɛɛmɔ. Isireli goo, n kun me sɔɔ goo wi u wāa ben suunu sɔɔ ù n yem di, baa n n mɛren na mu sāa, ne, Yinni Gusunəwa kon yēro wərima n nùn yara win tɔmbun suunu sɔɔn di.

¹¹ Domi yem sɔɔra hunde koni kpuron wāara wāa. Na dera i yem dendimɔ yāku yerɔ i ka bɛen toranun suuru wa. Yem meya mu ra de tɔnu u win torarun suuru wa.

¹² Yen sɔna na nɛɛ, Isireliban goo n kun me sɔɔ goo bɛen suunu sɔɔ u n yem dimɔ.

¹³ Bɛɛ Isireliban goo n kun me sɔɔ goo wi u wāa bɛen suunu sɔɔ, ù n yaa gaa mwa taasoru sɔɔ n kun

mε guno gagu ge ba ra di, u koo yaa ye, n̄ kun mε guno gen yem yariwa kpa u mu yanim wukiri.

¹⁴ Domi hunde koni ye ya wasi kpuro, yen wāara wāawa yen yem sɔɔ. Yen sōna na nεε, i ku hunde koni gaan yem di. Domi yem sɔɔra wāara wāa. Wi u maa yina u mu di, ba koo yēro wunawa wigibun suunu sɔɔn di.

¹⁵ Bεε Isireliban goo, n̄ kun mε sɔɔ goo wi u wāa bεen suunu sɔɔ, ù n̄ yaa goru di n̄ kun mε yaa ye gbeeku yaa ya go, yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mε, u ko n̄ sāawa disigii sere ka t̄ɔ ten yokaɔ u sere dεera.

¹⁶ U kun win yāa ni teye, ma u n̄ wobura, u koo win torarun are mwa.

K̄ɔ menna bi bu n̄ bεεε mɔ

18

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε,

² a Isireliba sɔɔwɔ a nεε, nena na Gusunɔ bεen Yinni.

³ I ku ra ko ye ba ra ko Egibitiɔ mi i raa sina. I ku maa ko ye Kananiba m̄ mi na ka bεε dɔɔ. I ku ben komanu swīi.

⁴ Adama i nen woodaba ka nen yiirebu mem nɔɔwɔ kpa i ye swīi. Domi nena na sāa Gusunɔ bεen Yinni.

⁵ N n̄ mēn na, i nen gere ka nen woodaba mem nɔɔwɔ. Wi u ye mem nɔɔwa u ko n̄ wāawa yen sɔ. Nε Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.

⁶ Nena na wooda yeniba wεemɔ. Na nεε, bεen goo u ku raa ka win dusi t̄n kurɔ k̄ɔ menna.

⁷ I ku bεen tundo sekuru doke i ka bεen mero k̄ɔ menna. Domi u sāawa bεen mero.

8 I ku ka bēen meron nisi goo kǎo menna, domi ì n kua mē, i bēen tundo sekuru dokewa mi.

9 I ku ka bēen sesu tundo turosi ñ kun mē mero turosi kǎo menna baa bā kun bēe seeye yenu teu sǎo.

10 I ku ka bēen nikurǎbu kǎo menna baa ù n sǎan na tǎn durǎn bii, ñ kun mē tǎn kurǎn bii. Domi wi u kua mē, u tii sekuru dokewa mi.

11 I ku ka bēen tundon kurǎ goon bii kǎo menna domi u sǎawa bēen sesu.

12 I ku ka bēen tiǎ kǎo menna, domi u sǎawa bēen tundon dusi.

13 I ku maa ka bēen meron wǎnǎ ñ kun mē win mǎo kǎo menna. Domi u sǎawa bēen meron dusi.

14 I ku maa bēen tundon wǎnǎ ñ kun mē win mǎo sekuru doke i ka win kurǎ kǎo menna. Domi kurǎ wi, u sǎawa nge bēen tiin mero.

15 I ku ka bēen bigii kurǎ kǎo menna, domi u sǎawa bēen biin kurǎ.

16 I ku ka bēen wǎnǎ ñ kun mē bēen mǎon kurǎ kǎo menna. I n kua mē, i nùn sekuru dokewa.

17 I ku ka tǎn kurǎ kǎo menna kpa i maa ka win bii kǎo menna, ñ kun mē win nikurǎbu, domi ba sǎawa mi dusinu. I n kua mē, ya sǎawa mi tora bakaru.

18 I ku bēen kurǎn wǎnǎ ñ kun mē win mǎo sua kurǎ sanam mē kurǎ win tii u wǎa wǎaru sǎo. Domi ya koo nisinu ma.

19 I ku ka tǎn kurǎ menna sanam mē u yasa mǎ, domi u sǎawa disigii.

20 I ku ka bēen winsim kurǎ kǎo menna. I n kua mē, i tii disi koosiwa mi.

21 I ku ka bēen bii yǎkuru ko bũu wi ba mǎ Mǎlǎkun mi. Domi ì n kua mē, nē, Yinni Gusunǎn yĩsira i sankam mi. I n yē ma nena na sǎa Gusunǎ bēen Yinni.

22 I ku ka bεen tən durəsi kōo menna nge me i ra ka tən kurō ko. Domi ya sāawa seku bakaru.

23 I ku ka yaa saberu kōo menna nge tən kurō. Domi ì n kua me, i tii disi dokewa. Nge meya maa tən kurō goo u ku raa de yaa saberu tu ka nùn menna. Ya sāawa seku bakaru.

24 I ku de koma ninin bweseru nu bεε ko disigibu. Domi niya bwese tuku nini nu ra ko ni kon gira bεen suunu sōn di.

25 Ba tem mēn tii disi doke, ma na mu seeyasia ma mu mēn tambu yarinasia.

26 Bεε Isireliba ka bεε sōbu bεε be i wāa Isireliba sō, i nēn gere ka nēn wooda ye mēm nōwō. Kpa i bwese nin koma sekurugii ni deri.

27 Be ba raa sina tem me sō i sere na, ba koma ni kua ma tem me, mu disi duura.

28 N n mēn na, bεen tii i ku mu disi doke kpa mu ku raa maa bεε yarinasia nge yellugibu.

29 Domi be ba koma nin garu saara Isireliba kpuro sō, ba koo bu wunawa ben tōmbun suunu sōn di.

30 Nēna Gusunō bεen Yinni. I de i nēn gere ka nēn wooda ye mēm nōwō mam mam. Kpa i ku bwese tuku nin komanu swīi ni ba ra ko i sere tunuma mini. Kpa i ku ra tii disi doke.

Nge me n weene bu Gusunō sā

19

1 Yinni Gusunō u Mōwisi sōwō u nεε,

2 a Isireliba kpuro sōwō a nεε, i de i n dεere, domi nε Gusunō bεen Yinni na dεere.

3 Yen sō, bεen baawure u win tundo ka win mero bεere wēeyō kpa u n da wēre tō wērarugiru sō. Nēna Gusunō bεen Yinni.

4 I ku tii būnu wē, i ku ra maa bwāaroku gagu seku.

5 I n nε, Yinni Gusunə siarabun yākuru kuamme, i tu koowo nge mε ta koo ka man wēre.

6 I ko ten yaa diwa dama te i ka ye yākuru kua n̄ kun mε sisiru. Adama ye ya tiara sōo itase, i ko ye dōo meniwa.

7 I n ye di sōo itase, na n̄ yāku te mwaamə. Domi yaa ye, ya disi duurawa mi.

8 Wi u ye di u koo win torarun are wa, domi u n̄ ye garisi negia. Ba koo yēro wunawa been suunu soon di.

9 I n been dīanu gēemə, i ku gē ye ya wāa gbee gooro. I ku maa been gberun dīanu kunənu ko.

10 Meya i ku maa resem gberu soo resem kunənu ko ka maa resem ye ya wəruma. I ko ye deriwa sāarobu ka sɔbun sō. Ne Gusunə been Yinniwa na yeni gerua.

11 I ku gbeni, i ku maa been winsim weesu kua n̄ kun mε i n̄n̄ n̄ni wōke.

12 I ku bōri weesugii ko ka nen yīsiru. Domi n̄n̄ kua mε, i nen yīsiru sankawa. Ne Gusunə been Yinniwa na yeni gerua.

13 I ku been winsim dam dore. I ku maa n̄n̄ gāanu mwaari ka dam. I ku been soom kowon kōsiaru nene sere yam mu ka sāra.

14 I ku soso wōmε. I ku maa gāanu yi wōkon wuswaaə ni nu koo n̄n̄ sura. I de been daa yu sōosi ma i man nasie ne Gusunə been Yinni.

15 I ku murafitiru ko siribu soo. I ku goon bwēbwēru n̄ kun mε win dam mēeri i ka n̄n̄ siri. Adama i ko i bu siriwa nge mε baawuren gem mu nε.

16 I ku gari weesugii kpara bēen t̄onusin s̄. I ku maa n̄n gari mani yi yi koo n̄n go.

17 I ku bēen winsim tusi ḡrū. Adama i n̄n gerusio kpa i ku ra tii durum s̄obi win s̄.

18 I ku bēen winsim m̄ru k̄sie. I ku maa ka goo m̄ru n̄n̄. I bēen t̄onusi k̄ō nge bēen tii. Ne Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

19 I de i n̄n wooda yeniba m̄m n̄ōwa. I ku de ȳε bwese bweseka yu ȳōna. I ku d̄ia bwesenu yiru duure ḡbee teeru s̄. I ku ȳanu doke ni ba kua ka w̄ε bwesenu yiru.

20 Goo ù n ka yoo t̄n kur̄ k̄ō m̄enna wi ba dur̄ k̄, adama ba n̄ gina n̄n yakie win yorun di, ȳero u koo yen gobi k̄siawa, adama ba n̄ bu goom̄. Domi kur̄ wi, u gina s̄a yoo.

21 Dur̄ win torarun s̄, u koo ka ȳa kin̄ru na Yinni Gusun̄n wuswaā win kurun k̄nn̄w̄ u ka torarun s̄mbun ȳakuru ko.

22 Kpa ȳaku kowo u n̄n torarun suurun wororu koosi ne Yinni Gusun̄n wuswaā. Saa ye s̄ōra u koo win torarun suuru wa.

23 Sanam m̄e i dua Kananin tem̄ i kpa, ma i d̄aa bwese bweseka duura, i ko yen marum garisawa disigim, w̄ō ita. I n̄ mu dim̄.

24 W̄ō nn̄esen marum m̄e ya koo ma, mu ko n s̄awa ne Yinni Gusun̄gim, i ka man siara t̄ō bakarun saa.

25 Saa w̄ō n̄ōbusen diya bēen tii i ko i n da d̄aa marum m̄e s̄ori i di. Ne Gusun̄ bēen Yinniwa na yeni gerua.

26 I ku ḡānu ganu di ka ȳm. I ku w̄ε n̄ kun m̄e guru wiru m̄eri i ka bikiaru ko.

27 I ku bεεn wirun goo gookan seri kōni bwεεrεkε. I ku maa bεεn toburun beri berika kōni.

28 I ku bεεn wasi muriri goon gōon sō. I ku maa bεεn wasi yore. Nε, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

29 I ku bεεn bii wōndiaba sekuru doke i bu kurō tanaru kpēε sāaru garun sō, kpa sakararu ka sekuru sariru tu ku raa yibu tem mε sō.

30 I n da tōō wēraru giru yaaye kpa i nεn kuu bekurugiru bεεrε wē. Nε, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

31 I ku da be ba ra gōribu sokun mi n̄ kun mε sōrobun mi kpa i ku ra ka tii disi doke. Domi nεna na sāa Gusunō bεεn Yinni.

32 I wi u seri kpiki mō kpuro kpunō kpa i durō tōkō bεεrε wē. I maa nε, Yinni Gusunō nasio. Domi nεna na sāa bεεn Yinni.

33 Sōō goo ù n wāa bεεn tem sōō, i ku n̄n dam dōre.

34 I ko i n̄n kuawa nge kpa yēro, kpa i n̄n kīa nge bεεn tii. Domi bεεn tii i raa sōru di Egibitiō. Nε Gusunō bεεn Yinniwa na yeni gerua.

35 I ku murafitiru ko siribu sōō, ka gāa yīirubu sōō, ka kiloba sōō ka sakakunu sōō.

36 I de bεεn kiloba ka bεεn sakakunu ye kpuro ya n sāa dee dee. Nε Gusunō bεεn Yinniwa na ye gerua, nε wi na bεε yara Egibitin di.

37 I nεn woodaba kpuro mεm nōōwō kpa i ye swīi. Nε, Yinni Gusunōwa na ye gerua.

Sāa ni Gusunō u yina

20

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nεε,

² a Isireliba sɔwɔ a nɛɛ, ben goo ñ kun mɛ sɔw wi u wãa be sɔw ù n win bii sua u ka bũu wi ba mɔ Mɔlɔku yākuru kua, ba koo nùn kasukuwa bu go.

³ Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon nùn wɔri kpa n nùn wuna nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di yèn sɔ u ka win bii Mɔlɔku yākuru kua ma u nɛn kuru disi doke u nɛn yĩsi dɛɛraru sankɔ.

⁴ Isireliba bà n yina bu durɔ win bweseru go, ma ba nùn mɛɛra u daa yen bweseru mɔ,

⁵ nɛn tiiwa kon nùn wɔri wi ka win yɛnugibu kpuro kpa n nùn yara win tɔmbun suunu sɔɔn di ka sere be ba maa Mɔlɔku ye sãamɔ.

⁶ Goo ù n bikiaru da gɔri sokobun mi ñ kun mɛ sɔrobun mi, kon nùn wɔriwa kpa n nùn wuna win tɔmbun suunu sɔɔn di.

⁷ I de i n dɛɛre, domi nɛn tii na dɛɛre. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

Kɔɔ mɛnna bi Gusunɔ u yina

⁸ Nɛna Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsa i n ka dɛɛre. I ko i nɛn woodaba mɛm nɔwawa kpa i sɔ ye sɔɔ.

⁹ Goo ù n win tundo ñ kun mɛ win mɛro bɔrusi, ba koo yɛro gowa kpa win yɛm mu wɔri win tii sɔɔ.

¹⁰ Goo ù n ka goon kurɔ kpuna, ba koo kurɔ wi ka durɔ wi gowa.

¹¹ Goo ù n ka win tondon kurɔ kpuna, u win tundo sekuru dokewa. Ba koo yɛro gowa ka kurɔ wi sannu kpa ben yɛm mu wɔri ben tii sɔɔ.

¹² Goo ù n ka win biin kurɔ kpuna, ba koo yɛro gowa ka kurɔ wi sannu. Domi seku bakara ba kua mi. Ben yɛm mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.

¹³ Tɔn durɔ ù n ka win tɔn durɔsi kpuna nge mɛ ba ra ka tɔn kurɔ mɛnnɛ, ba koo be yiru ye kpuro

gowa. Domi gāa kōsuna ba kua mi. Ben yem mu koo wāriwa ben tii sǎǎ.

¹⁴ Goo ù n bii ka mero sua kurǎ, tora bakara mi. Ba koo be kpuro dǎǎ mēniwa. Kpa yen bweseru ya kun wāa bēen suunu sǎǎ.

¹⁵ Goo ù n maa ka yaa saberu menna nge me ba ra ka tǎn kurǎ mēnnε, ba koo yēro gowa ka yaa sabe ten tii.

¹⁶ Tǎn kurǎ ù n maa ka yaa saberu menna nge me ba ra ka tǎn durǎ mēnnε, ba koo nùn gowa ka yaa sabe ten tii. Kpa ben yem mu wāri ben tii sǎǎ.

¹⁷ Goo ù n win sesu tundo turosi ñ kun me mero turosi sua kurǎ u ka kpuna, ba tii sekuru dokewa mi. Ba koo bu wunawa ben tǎmbun suunu sǎǎn di. Durǎ wi, u koo win torarun are sǎbewa. Domi u ka win sesu kpuna.

¹⁸ Goo ù n ka tǎn kurǎ menna wi u yasa mǎ, ma yen yem me mu yara u mu wa, ba koo be yiru ye yarawa Isireliban suunu sǎǎn di.

¹⁹ I ku ka bēen meron wǎnǎ ñ kun me win mǎǎ ñ kun me bēen tiǎ kǎǎ menna. Domi i sǎawa dusinu. Wi u kua me, u koo yen are wa.

²⁰ Goo ù n ka win tundon wǎnǎ ñ kun me tundon mǎǎn kurǎ kpuna, u bu sekuru dokewa. Kurǎ wi, ka durǎ wi, ba koo ben toranun are wa. Ba ñ bii marumǎ sere bu ka gbi.

²¹ Goo ù n win wǎnǎ ñ kun me win mǎǎn kurǎ sua, u torawa mi. U win wǎnǎ ñ kun me win mǎǎ wi sekuru dokewa mi. Kurǎ wi, ka durǎ wi, ba ñ bibu marumǎ.

²² I de i ñen woodaba ka ñen yiirebu mem nǎǎwa kpa i ka ye sǎmburu ko, kpa tem mi na ka bεε dǎǎ mu ku raa bεε yarinasia.

²³ I ku bwese nin komanu swīi ni na kon bεε gira. Domi koma niya ba kua na ka bu yina.

24 Na bεε sōwa na nεε,
bεεya i ko i n ben tem mε mɔ.

Nεna kon bεε mu wē.

Tem mε, mu tim ka bom yiba.

Nεna Gusunɔ bεεn Yinni nε wi na bεε wuna saa
bwese ni nu tien di.

25 Yen sōna i ko i wunana yaa ye i ko i di ka ye i kun
dimɔ ka sere maa gunɔ si i ko i di ka si i n dimɔ kpa i
ku ra bεεn tambu disi doke yεε yi, ka gunɔ sin sō ye
na gesi nεε, i ku di mi.

26 I de i n dεere i n wāa nεn sō, domi na dεere. Nε,
Yinni Gusunɔwa na bεε wuna nεnem bwese ni nu
tien suunu sōn di i n ka sāa nεgibu.

27 Goo ù n wāa bεεn suunu sō, tɔn kurɔ n kun mε
tɔn durɔ ma u ra ɔribu soku n kun mε u ra sɔroru
ko, ba koo yēro kpenu kasukuwa kpa win yem mu
wɔri win tii sō.

Yāku kowobun woodaba

1. Wooda ye ya ka yāku kowon tii yā

21

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sōwa u nεε, a Aroni ka
win bibu sōwɔ a nεε, yāku kowo u ku raa tii disi
doke u wigii goon goru baba

2 ma n kun mɔ win mero ka win tondon goru ka
win tiin biigiru ka win wɔnɔ ka win mɔɔgiru

3 ka sere win sesu wi u kun durɔ yēgiru wi ba n
gina sue.

4 Isireliban suunu sō, yāku kowo wi, u sāawa
ben guro guro. Yen sō, u n koo tii disi doke ka ben
goon goru.

⁵ Goo ù n gu, yāku kowobu bu ku raa ben wii suunun seri kōni, bu ku raa maa ben toburun beri berika kōni.

⁶ Meya bu ku raa maa tii muriri wasi sɔɔ. Ba ko n wāawa ne Gusunɔ ben Yinnin sɔ. Ba n nen yīsiru sankumɔ. Domi beya ba ko n da man yākuwu kue ni nu sāa nen dīanu. Yen sɔ, ba ko n deerewa.

⁷ Ba n koo kurɔ tanɔ n kun me wi ba gaba ba ka kpuna sua kurɔ. Ba n maa kurɔ wi u win durɔ yina suamɔ. Domi ba ko n deerewa ba n wāa ne, Yinni Gusunɔn sɔ.

⁸ Isireli baawurewa u koo yāku kowo garisi tɔn deero. Domi wiya u ra ka been yākuwu ne, ne, Yinni Gusunɔn mi. Yen sɔ, ba ko n deerewa, domi ne, Yinni Gusunɔ na deere. Nena na bee gɔsa i n ka maa deere.

⁹ Yāku kowo goon bii wɔndia ù n tii sekuru dokemɔ u kurɔ tanaru dimɔ, win tundowa u sekuru dokemɔ. Ba koo bii wɔndia wi dɔɔ meniwa.

¹⁰ Yāku kowo wi ba gum tāre wirɔ u kua yāku kowo tɔnwero, ma ba nùn sāa yānu dokeɔ, u ku maa win seri sanku goon gɔɔn sɔ. Meya u ku maa win yānu gēeku.

¹¹ U ku raa goru garu susi u tii disi doke, baa n n win tundo n kun me win meron gorun na.

¹² U n maa yariɔ nen kurun di goon gorun sɔ, u ku ka kuu te disi doken sɔ. Domi ba nùn gum tāre u n ka sāa nenem. Ne, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

¹³ Wɔndia wi u kun durɔ yēwa yāku kowo tɔnwero u koo sua kurɔ.

¹⁴ U n koo gɔmini goo sua kurɔ n kun me kurɔ wi ba yina n kun me kurɔ wi ba gaba ba ka kpuna n kun me kurɔ tanɔ. Adama wɔndia wi u kun durɔ yēwa u koo sua win dusibu sɔɔ.

15 Kpa u ku raa bwese tukuru doke win bweseru sɔɔ. Nɛ Yinni Gusunɔwa na nùn gɔsa u n ka dɛere.

2. Wi u kun kpɛ u ko yāku kowo

16 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ,

17 a Aroni ka win bibu sɔɔwɔ a nɛɛ, baa ka win bibun bweserɔ goo ù n alebu gaa mɔ win wasi sɔɔ, yɛro kun kpɛ u da nɛn kuu te sɔɔ u nɛ, Yinni Gusunɔ dīanu ganu yākuru kua.

18 Alebugii goo kun kpɛ u nɛn sɔmbu te ko, aa wɔkowa? Aa kɔri barɔwa? N kun mɛ yɛron wuswaa ya kɔsikirewa?

19 N kun mɛ yɛron naasu ò kun mɛ win gāsera bɔɔrewa?

20 N kun mɛ yɛro u kundu kpiawa? N kun mɛ u sāawa tɔn kɔmiakubu? N kun mɛ yɛron nɔni kpiawa? N kun mɛ yɛro taataaru ò kun mɛ debu mɔwa? N kun mɛ win tīa bii kɔsikira?

21 Wi u alebu gaa mɔ wasi sɔɔ gesi Aronin bweseru sɔɔ, u ò kpɛ u nɛ, Yinni Gusunɔ yākuru kua. U ò maa kpɛ u ka dīanu ganu na u ka yākuru ko nɛn kuu te sɔɔ.

22 Adama u koo kpī u nɛ, Yinni Gusunɔn dīa dɛeranu di.

23 Win alebun sɔna u ò kpɛ u susi yāku yerɔ ka kuu ten beku kare ten mi. Kpa u ku raa nɛn kuu te disi doke. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ra yāku kowobu gɔsi ba n ka dɛere.

24 Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro gari yi sɔɔwa.

3. Be ba koo yāku dīanu di

22

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ,

² a Aroni ka win bibu sãwɔ a nɛɛ, ba n tii sɛ dĩa ni Isireliba ba ka man naawammɛ sɔɔ, kpa bu ku raa nɛn yĩsi dɛɛra te sanku. Nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

³ Ben bweseru sɔɔ, goo ù n nu susi, ma u disi gɛɛ mɔ, ba koo yẽro yarawa nɛn sɔmburun di.

⁴ Aronin bweseru sɔɔ, goo ù n bara disigiru mɔ, ñ kun mɛ ù n kentu kpika mɔ, u ñ yãku dĩa ni dimɔ sere ù n dɛɛra,

⁵ ka sere wi u goru baba ñ kun mɛ wìn sen nim mu wĩa ñ kun mɛ wi u yaa gaa baba ye ya disi mɔ ñ kun mɛ wi u goo baba wi u disi mɔ.

⁶ Wi u yen gaa baba gesi, u disi duurawa mi sere ka yokɔ. U ñ kpɛ u yãku dĩa ni di ma n kun mɔ u wobura mam mam.

⁷ U n wobura, yokan di u dɛɛra, u koo kpĩ u nɛn dĩa ni di. Domi niya nu sãa win dĩanu.

⁸ Mɛya yãku kowo goo kun yaa goru temmɔ ñ kun mɛ yaa ye gbeeku yaa gaa ya go u ku raa ka tii disi doken sɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁹ Ba koo nɛn woodaba mɛm nɔɔwawa domi bà n nɛn dĩanu disi doke, ba koo ben torarun are sɔbe kpa bu gbi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu gɔsa ba n ka dɛɛre.

¹⁰ Tɔn diro kun yãku dĩa ni dimɔ baa yãku kowon sɔm kowo ñ kun mɛ win sɔɔ. Yẽro kun yãku dĩa ni dimɔ.

¹¹ Adama yoo wi yãku kowo u dwa ka wi ba mara win yɛnuɔ, ba koo kpĩ bu dĩa ni di.

¹² Yãku kowon bii tɔn kurɔ ù n tɔn diro sua durɔ, ù ku raa yãku dĩa ni di.

¹³ Adama bii wi, ù n sãa gɔmini ñ kun mɛ win durɔ u nùn yina, ma u ñ ka durɔ wi mara, ma u gɔsira win tundon yɛnuɔ u sɔ nge sanam mɛ u ñ

durə sue, u koo kpī u dīa ni di. Ma n kun mε, tən diro u ku dīa ni di.

14 Tən tuko goo ù n nu di u n̄ ka baaru, u koo nin kəsire yāku kowo wēwa. Yen biru kpa u n̄n nin bōnu n̄əbun tia sosia.

15 Yāku kowobu bu ku raa dīa ni disi doke n̄ Isireliba ba ka yākuru kua Yinni Gusun̄n wuswaaə.

16 Bā n̄ nu di sanam mε n̄ n̄ weenε bu nu di, ba Isireliba toranu s̄əbim̄əwa. N̄ena Yinni Gusun̄ə, n̄ wi na ra yākunu d̄εerasie.

Sabe te ba koo ka yākuru ko

17 Yinni Gusun̄ə u M̄əwisi s̄əwə u n̄ε,

18 a Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro s̄əwə a n̄ε, goo be s̄ə n̄ kun mε s̄ə goo wi u w̄a ben suunu s̄ə, ù n̄ kī u yāku d̄ə m̄waararugiru ko ka kīru, n̄ kun mε u ka n̄ə m̄w̄eru garu yibia,

19 n̄ε, Yinni Gusun̄ə n̄ sere tu m̄wa, yaa sabe d̄ə ge ga n̄ alebu m̄ gera u koo ka na, naa, n̄ kun mε yāaru, n̄ kun mε boo, ya n̄ gesi s̄a d̄wa.

20 U n̄ koo ka yaa saberu na te ta alebu gaa m̄. Domi ù n̄ ka tu yākuru kua, na n̄ m̄waam̄ə.

21 Goo ù n̄ siarabun yākuru m̄ ka kīru n̄ kun mε u ka n̄ə m̄w̄eru garu yibia, u koo tu kowa ka sabe te ta n̄ alebu gaa m̄ n̄ sere win yāku te m̄wa.

22 N n̄ m̄en na, bu ku ka sabe w̄ko na, n̄ kun mε te ta k̄ri b̄əre, n̄ kun mε te ba so ba k̄siki, n̄ kun mε te ta boo boosu n̄ kun mε taataru m̄ ḡnaə. Bu ku ka yen gaa yāku d̄ə m̄waararugiru ko.

23 Ba koo kpī bu ka yaa sabe t̄en wasin bee tia kp̄aru bo k̄run yākuru ko. Adama bu ku ka tu n̄ə m̄w̄erugiru ko.

²⁴ Bu ku raa ka yaa sabe tèn tīara kōra n̄ kun m̄e ba wīa n̄e, Yinni Gusun̄o yākuru kua. Bu ku maa yen bweseru yaa saberu garu kua b̄a n̄ dua ben tem̄o.

²⁵ Bu ku ka n̄e, Yinni Gusun̄o sabe ten bweseru yākuru kua te ba wa s̄obun mi. Domi sabe tèn wasi ba m̄era kua, ta s̄āwa nge sabe te ta alebu m̄o. N̄e, Yinni Gusun̄o, na n̄ yāku ten bweseru m̄waam̄o.

²⁶ Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄ōwa u n̄e,

²⁷ b̄a n̄ ket̄e buu mara n̄ kun m̄e yāaru n̄ kun m̄e boo, ga koo kowa s̄ō n̄ōba yiru ka gen m̄ero. Adama saa s̄ō n̄ōba itasen di, ba koo kp̄i bu ka gu yāku d̄ō m̄waararugiru ko.

²⁸ Bu ku raa yaa saberu garu go ka ten buu s̄ō teeru.

²⁹ B̄a n̄ n̄e, Yinni Gusun̄o siarabun yākuru kuamm̄e, bu tu koowo nge m̄e kon ka tu m̄wa.

³⁰ Yen d̄ama tera ba koo ten yaa di. Ba n̄ yen gaa tiam̄o sere sisiru.

³¹ Ba koo nen wooda ye m̄em n̄ōwawa kpa bu ye sw̄i.

³² Bu ku raa nen yīsiru sanku kpa bu wa bu man b̄ere w̄e ben suunu s̄ō. N̄ena na Yinni Gusun̄o wi u b̄e ḡsa i n̄ ka d̄ere.

³³ N̄ena na b̄e yara saa Egibitin di na n̄ ka s̄āa Gusun̄o b̄een Yinni.

T̄ō baka bwese bweseka

23

¹⁻² Yinni Gusun̄o u Isireliba s̄ōwa saa M̄owisin n̄on di u n̄e, t̄ō baka n̄i s̄ō i ko i n̄ da m̄enne i man s̄ā, ni wee.

T̄ō w̄erarugiru

³ Alusuma tia s̄ō, s̄ō n̄ōba tia i ko i n̄ da s̄omburu ko, s̄ō n̄ōba yiruse, i ko i w̄era kpa i m̄enna i ka

man sã. Yen t̄õ te, i ku ra s̄amburu garu ko. I ko i tu diwa nen s̄õ baa mi i w̄ãa kpuro gesi.

⁴ T̄õ baka ni nu maa tie, n̄i s̄õ i ko i menna i ka man sã, nin t̄õnu wee.

Ḡõ sararibun t̄õ bakaru

⁵ Yinni Gusun̄õ u n̄εε, w̄õn suru ḡbiikoon s̄õ w̄akura n̄n̄esen yokan di, i Ḡõ sararibun t̄õ bakaru dio n̄ε, Yinni Gusun̄õn s̄õ.

⁶ Yen s̄õ w̄akura n̄õbuse s̄õra i ko i p̄εε ye ba kun seeyatia doken t̄õ bakaru tore. I ko i kowa s̄õ n̄õba yiru i n̄ p̄εε dim̄õ ye ba kun seeyatia doke.

⁷ Alusuma yen t̄õ ḡbiikiru s̄õra i ko i menna i man sã. Yen t̄õ te, i ku ra s̄amburu garu ko.

⁸ Alusuma yen t̄õ baatere i ko i n̄ da man ȳaku d̄õ mwaararugiru kuewa. S̄õ n̄õba yiruse, i ko i kpam menna i man sã. Yen t̄õ te, i ku s̄amburu garu ko.

Gberun d̄ĩa ḡbiikinun t̄õ bakaru

⁹⁻¹⁰ Yinni Gusun̄õ u maa Isireliba s̄õwa saa M̄õwisin n̄õn di u n̄εε, ì n̄ dua tem m̄ε kon b̄εε w̄ẽ s̄õ, ma i d̄ĩanu ḡã, i ko i ka d̄ĩa ḡbiikii ni i ḡã mi ȳaku kowo daawawa.

¹¹ Kpa ȳaku kowon tii u man nu tusia t̄õ w̄ẽrarugirun sisiru kpa n̄ wa n̄ ka b̄εε n̄õnu geu m̄εri.

¹² Yen t̄õ te, i ko i man ȳaku d̄õ mwaararugiru kua ka ȳãaru w̄õ tiagiru te ta ñ alebu gaa m̄õ.

¹³ I ko i maa som kilo n̄õba tia m̄ε i ka gum burina s̄õndi kpa ye kpuron nuburu tu n̄ε, Yinni Gusun̄õ dore. Yen biru kpa i tam litiri tia ka b̄õnu t̄ãre som men w̄õllõ.

¹⁴ I ñ ko i d̄ĩa ḡbiikii nin p̄εε di ñ kun m̄ε nin bima ye ba s̄õnwa ñ kun m̄ε ye ba k̄õsuka sere d̄õma te i

ka ne, Yinni Gusunɔgia na. I ko wooda yeni mem nɔwawa mi i wāa kpuro sere ka baadommaɔ.

Gɛɛbun tɔɔ bakaru

15 Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sɔɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u neɛ, i ko i maa alusuma gariwa nɔɔba yiru saa tɔɔ wɛrarugirun sisirun di dɔma tɛn di i ka beɛn dīa gbiikii ni, ne, Yinni Gusunɔ naawa.

16 I ko i gariwa sɔɔ weeraakuru sere n ka ko tɔɔ wɛrarugiru nɔɔba yirusen sisiru. Kpa i maa ne, Yinni Gusunɔ yākuru kua.

17 I ko i ka pɛɛ yiru na saa beɛn yenun di yɛn baayere ba kua ka som kilo ita ka pɛɛ seeyatia. Beɛn gberun dīa gbiikii niya i ko i ka yen som mɛ ko, kpa yāku kowo u ye sɔɔsi beri berika.

18 Yen biru, i ko i ne, Yinni Gusunɔ yāku dɔɔ mwaararugiru kua ka yāanu nɔɔba yiru ni nu wɔɔ tia tia mɔ kpa nu kun alebu gaa mɔ ka maa ketɛ kinɛ kpɛm teeru ka yāa kinɛnu yiru ka sere tam. Kpa ye kpuron nuburu tu ne, Yinni Gusunɔ dore.

19 I ko i maa boo go beɛn toranun yākurun sɔ ka maa yāanu yiru ni nu wɔɔ tia tia mɔ siarabun yākurun sɔ

20 ka pɛɛ ye sannu. Yāku kowo u koo ka ye kpuro Yinni Gusunɔ daawawa u nu tusiarun wororu koosi. Kpa ye kpuro ya n sāa ne, Yinni Gusunɔgia. Ye kpuron biru, yaa ye kpuro ya koo kowa yāku kowogia.

21 Yen tɔɔ te, i ko mennawa beɛ kpuro i man sā. I n maa sɔmburu mɔ dɔma te. Mi i wāa kpuro, i ko i wooda yeni mem nɔwawa sere ka baadommaɔ.

22 I n beɛn gberun dīanu gɛɛmɔ, i ku ni nu wāa beɛn gbee goorɔ gɛ. Yen biru i ku maa nu kunɔnu

ko. I ko i nu sārōbu ka sōbu deriawa. Ne Gusunō bēen Yinniwa na ye gerua.

Tōō baka tē sōō ba ra kōbi wure

²³⁻²⁴ Yinni Gusunō u Isireliba sōōwa saa Mōwisin nōon di u nēē, wōōn suru nōōba yirusen tōō gbiikuru sōō, i ko i wērāwa kpa i kōbi so Gusunō u ka bēē yaaya. Tōō te, i ko i mēnnawa kpa i man sā.

²⁵ I ku ra sōmburu garu ko. Kpa i man yāku dōō mwaararuginu kua.

Torarun suurun tōō bakaru

²⁶ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nēē,

²⁷ wōōn suru nōōba yirusen sōō wōkurusewa i ko i yākuru ko bēēn toranun suurun sō. I ko i mēnnawa kpa i nōō bōke kpa i man sā. Kpa i man yāku dōō mwaararuginu kua.

²⁸ I ku ra sōmburu garu ko tōō te sōō. Domi tōō te sōōra ba koo bēē toranun suuru kobun woronu koosi Gusunō bēēn Yinnin wuswaa.

²⁹ Wi u kun nōō bōkue yen tōō te, ba koo nūn wunawa win tōmbun suunu sōōn di.

³⁰ Wi u maa sōmburu kua tōō te sōō, kon de bu yēro gōwa.

³¹ I ku ra sōmburu garu ko tōō te. Ya ko n sāawa wooda ka baadommaō ka bēēn bibun bweserō. Mi i wāa kpuro, i ko ye mēm nōōwawa.

³² Ya ko n sāawa nge tōō wērarugiru kpa i nōō bōke. I ko i wērāwa saa surun sōō nōōba nnēn yokan di sere ka yen sisirun yokaō.

Kunun tōō bakaru

³³⁻³⁴ Yinni Gusunō u Isireliba sōōwa saa Mōwisin nōōn di u nēē, saa wōōn suru nōōba yirusen sōō wōkura nōōbun di, i ko i Kunun tōō bakaru diwa sōō nōōba yiru i ka nē, Yinni Gusunō sā.

35 Yen t̄ɔ ɡbiikiru, i ko i menna i man sã. I ku ra sɔmburu garu ko t̄ɔ te.

36 T̄ɔ baatere i ko i n da man yãku d̄ɔ mwaararugiru kuenta sere n ka ko s̄ɔ nɔɔba yiru ye. Yen s̄ɔ nɔɔba itase, i ko i kpam mennawa i man sã kpa i man yãku d̄ɔ mwaararuginu kua. T̄ɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. Ta sãawa ɡã girinu.

37 Yeniba kpuro ya sãawa t̄ɔ baka ni i ko i di ne Yinni Gusunɔn s̄. Kpa i man yãku d̄ɔ mwaararuginu kua ka beɛn ɡberun d̄ianu ka siarabun yãkunu ka tam. Yãkuru baatere ka ten t̄ru.

38 Meya i ku maa t̄ɔ w̄ɛrarugiru duari ka yãku ni i ra man kue ka sere maa k̄ɛ ni i ra ka ne ka maa nɔ mweɛrun yãkuru.

39 Suru nɔɔba yirusen s̄ɔ wɔkura nɔɔbuse s̄ɔ, i n beɛn ɡberun d̄ianu ɡã, i ko i t̄ɔ bakaru diwa s̄ɔ nɔɔba yiru i ka man beɛɛ w̄. Yen t̄ɔ ɡbiikiru ka yen t̄ru nɔɔba itase, i ko i w̄ɛrawa i ku sɔmburu garu ko.

40 Yen t̄ɔ ɡbiikii te, i ko i d̄ã marum buram sua ka kpakpa wurusu ka d̄ã wuru bakasu si su ra n wã daara kpa i n nuku dobu m̄ nen wuswaa s̄ɔ nɔɔba yiru ye.

41 W̄ɔ baagere i ko i n da t̄ɔ baka te diwa i ka man beɛɛ w̄ suru nɔɔba yiruse ye s̄ɔ. Ya ko n sãawa wooda sere ka baadomma.

42 Beɛ Isireliba kpurowa i ko i n wã kunu s̄ɔ sere s̄ɔ nɔɔba yiru.

43 Kpa beɛn bibun bweseru tu ka ɡia ma na ben sikadoba sinasia kunu s̄ɔ sanam me na bu yarama Egibitin di. Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na ye gerua.

44 Nge meya Mōwisi u Isireliba t̄ṣṣo baka ni s̄ṣṣwa ni ba ko n da di bu ka Yinni Gusunṣ bεεε wē.

Gusunṣn kuu bekuruḡirun dabu

24

¹ Yinni Gusunṣ u Mōwisi s̄ṣṣwa u nεε,

² a Isireliba s̄ṣṣwṣ a nεε, bu n̄n olifin gum kasuo mε mu gea bo kpa fitilanu nu n ka s̄ṣṣre yoka baayere.

³ Aroni u koo ka gum mε dawa nε, Yinni Gusunṣn kuu bekuruḡii ten mi, beku kare ten wuswaaṣ te ta woodan kpakoro te ganua. Kpa u de fitila ni, nu n s̄ṣṣre yokan di sere yam mu ka s̄ṣṣara. Yeni ya ko n s̄ṣṣawa wooda sere ka ben bibun bweserṣ.

⁴ Aroni u koo fitila ni s̄ṣṣandiwa dabu wuraguun w̄llṣ kpa nu n s̄ṣṣre w̄kuru baatere sere yam mu ka s̄ṣṣara.

P̄εε ye ba ra Yinni Gusunṣ wē

⁵ Yinni Gusunṣ u Mōwisi s̄ṣṣwa u nεε, a p̄εε w̄kura yiru w̄ṣṣwṣ yen baayere ya n s̄ṣṣa kilo n̄ṣṣba tia.

⁶ Kaa ye yorewa nεn wuswaaṣ tabulu wuragia yen w̄llṣ s̄ṣṣa yiru, yen baayere s̄ṣṣo p̄εε n̄ṣṣba tia.

⁷ S̄ṣṣa baayeren w̄llṣ kaa turare gea s̄ṣṣandi kpa bu ye d̄ṣṣo m̄eni nεn s̄ṣṣo p̄εε yen ayerṣ kpa n bεε yaaya.

⁸ T̄ṣṣo w̄r̄arugiru baatere, ba ko n da man p̄εε yen bweseru yiyewa kpa ya n yii mi baadomma. Ya ko n s̄ṣṣawa wooda bεεn bibun bweseru s̄ṣṣo sere ka baadommaṣ.

⁹ P̄εε ye ba k̄sire kua mi, ya ko n s̄ṣṣawa Aroni ka win bibugia. Ba koo ye diwa yam d̄εεramṣ. P̄εε ye, ya s̄ṣṣawa nεnεm domi n̄na ba ye wē sanam mε ba

yāku dɔ̄ mwaararugiru m̄. Aronin bwesera ta ko n da ye di sere ka baadommā.

Wi u Gusunɔ̄ gari kam gerusin seeyasiabu

10-11 Sɔ̄ teeru Isireliban goo ka Egibitigii goon bii wi u ka Isireli tɔn kurɔ̄ mara ba sanna. Kurɔ̄ Isireli win yĩsira Selomiti, Debirin bii, Danun bweseru sɔ̄. Selomitin bii wi, u Gusunɔ̄n yĩsiru gari kam gerusimɔ̄ u b̄rusimɔ̄. Yera yande ba ka n̄n da M̄wisin mi.

12 Ma ba n̄n yii ba ka mara bu wa ye Yinni Gusunɔ̄ u koo gere.

13 Yera Yinni Gusunɔ̄ u M̄wisi s̄ɔ̄wa u nεε,

14 i ka durɔ̄ wi yario sansanin di. Be ba maa nua u nε Yinni Gusunɔ̄ gari kam gerusi mi, kpa bu ben n̄ma s̄andi win wirɔ̄ bu ka seeda di kpa Isireliba kpuro bu n̄n kpenu kasuku bu go.

15 Yen biru wooda yeniwa kaa Isireliba w̄ε a nεε, wi u nε, Yinni Gusunɔ̄ gari kam gerusi, ȳero u koo yen are wa.

16 Wi u gesi nε, Yinni Gusunɔ̄ gari kam gerusi, ba koo ȳero gowa. Isireliba kpurowa ba koo n̄n kpenu kasuku bu go. Baa ù n s̄aan na sɔ̄, ba koo n̄n gowa ȳen s̄ɔ̄ u nε, Yinni Gusunɔ̄ gari kam gerusi.

17 Goo ù n win winsim go, ba koo maa ȳero gowa.

18 Goo ù n win winsim yaa saberu go, u koo ten k̄sire w̄εwa wasiru. Hundewa ya hunden k̄sire.

19 Goo ù n maa win winsim m̄εra kua, m̄εra yen bwesera ba koo ȳero ko.

20 Wi u goo bua, ba koo maa ȳero buawa. Wi u goon n̄ni w̄ia, ba koo maa ȳeron n̄ni w̄iawa. Wi u goon dondu bua, ba koo maa ȳerogiru buawa. K̄sa

ye tǎnu u win tǎnusi kua kpuro, yera ba koo maa nùn kǎsie.

²¹ Wi u yaa saberu go, u koo ten kǎsire wěwa. Wi u maa tǎnu go, ba koo maa yěro gowa.

²² Wooda tia yera ba koo ka bεε ka bεεn sǎbu siri. Nε Gusunǎ bεεn Yinniwa na ye gerua.

²³ Ma Mǎwisi u Isireliba kpuro ye sǎɔwa. Ma ba durǎ wi u Yinni Gusunǎ gari kam gerusi mi yara sansanin di ba nùn kpenu kasuka ba go. Nge mɛya ba ka kua ye Yinni Gusunǎ u Mǎwisi sǎɔwa.

Tem wěrsiabu

25

¹⁻² Yinni Gusunǎ u ka Mǎwisi gari kua guu te ba mǎ Sinain wǎllǎ u nεε, bεε Isireliba ì n dua tem mε sǎɔ, mε kon bεε wě mi, i ko i dewa bεεn gbean tem mu wěra nεn sǎ.

³ Wǎɔ nǎɔba tia sǎɔra i ko i bεεn gbea duure kpa i bεεn resem gbaanu sǎmε i nin dǎnu kǎni. Kpa i yen marum sǎri.

⁴ Adama wǎɔ nǎɔba yiruse, ya ko n sǎawa wǎɔ wěraruguu Yinni Gusunǎn sǎ. Bεεn gbenu nu koo wěrawa mam mam. I ku ra nu dǎanu duure, i ñ ko i maa bεεn resem kǎni.

⁵ Baa dǎa ni nu wǎruma sanam mε i gěemǎ ma nu kpia ka tii, i ñ nu gěemǎ. I ñ maa resem sǎrimǎ ye ya ka tii mara. Domi bεεn gbea ya koo wěrawa mam mam wǎɔ ge sǎɔ.

⁶ Adama wǎɔ wěraruguu ge sǎɔ, ye ya kpia ka tii, yera i ko i di bεε ka bεεn sǎm kowobu ka bεεn yobu ka sere maa sǎɔ be ba wǎa bεεn suunu sǎɔ

⁷ ka bεεn yaa sabenu ka gbeeku yεε. Ye tem mε, mu koo kpi yera i ko i di.

Yakiabun wɔɔ

⁸ I ko i wɔɔ nɔɔba yirun suba nɔɔba yiru deriwa yu doona. Ye kpuro ya sãawa mi, wɔɔ weeraakuru tia sari.

⁹ Yen wɔɔ dãakun suru nɔɔba yirusen sɔɔ wɔkuru, tɔɔ te ba torarun yãkuru kua mi, i ko i kɔbi wurawa ka kuuki tem mɛ kpuro sɔɔ.

¹⁰ Wɔɔ weeraakurusen wɔɔ ge, ga ko n sãawa nenem nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ. Kpa i kpara ma baawure u tii mɔ. Wɔɔ ge sɔɔ, ba koo gbee te goo u raa dɔra n̄ kun mɛ te ba n̄n̄ mwaari wesiawa tu ko wigiru. Wi u raa maa yoru dimɔ, u koo yakiara u wura win yɛnuɔ.

¹¹ Nge mɛya i ko n da wɔɔ weeraakuru baateren yakiabun tɔɔ bakaru di. I ko i wɛrawa wɔɔ ge sɔɔ. I n̄ dīanu ganu duorumɔ. I n̄ maa dīanu ganu gɛɛmɔ ni nu ka tii kpia. Mɛya i n̄ maa resɛm sɔrimɔ ye ya mara resɛm gbaarɔ te ba n̄ sɔnwa.

¹² Domi nuku dobun wɔɔwa ge i ko i wuna nenem nɛ Yinni Gusunɔn sɔ. Adama bɛɛn gbean dīana i ko i di.

¹³ Wɔɔ ge sɔɔ, baawure u koo win tem mwawa mɛ ba raa n̄n̄ mwaari.

¹⁴ I n tem dɔramɔ, n̄ kun mɛ ì n dwemɔ, bɛɛn goo u ku raa win winsim n̄ni wɔke.

¹⁵ Wi u kī u win gberu dɔra, u koo gina lasabu kowa u wa m̄n̄ n̄ɔ ta koo dīanu ma sere wɔɔ weeraaku te, tu ka yibu tɛ sɔɔ ba ra yakiabun tɔɔ bakaru ko tɛ sɔɔ yɛro u koo tu wesia.

¹⁶ Nge mɛ wɔsu su dabiru nɛ, nge mɛya gbee ten gobi yi ko n kp̄aru nɛ. Wɔsun sukum mɛ mu tie m̄ kun dabi sere wɔɔ weeraaku te, tu ka yibu, ten gobi yi n̄ ko yi n kp̄a. Domi ye ba koo gɛ gbee te sɔɔ, yera u dɔramɔ.

17 Bɛɛn goo u ku raa win winsim nɔni wɔke. I ko i man nasiawa domi nɛna na s̄aa Gusunɔ bɛɛn Yinni.

18 I nɛn woodaba mɛm nɔwɔ kpa i s̄i ye sɔɔ. Saa ye sɔara i ko i sina tem mɛ sɔɔ ka b̄ari yɛndu.

19 Tem mɛ, mu koo d̄ianu ko ni nu koo bɛɛ turi kpa i n ka w̄aa b̄ari yɛndu sɔɔ.

20 Sɔrɔkudo i ko i tii bikia i nɛɛ, mba i ko i di w̄ɔɔ nɔɔba yiruse te. Domi i n̄ w̄ɔɔ ge sɔɔ d̄ianu duurumɔ, i n̄ maa ḡɛɛmɔ.

21 Kon bɛɛ domaru kua w̄ɔɔ nɔɔba tiase kpa bɛɛn gbea yu w̄ɔɔ itan d̄ianu ma.

22 W̄ɔɔ nɔɔba itase sɔɔ, i ko i d̄ianu duure kpa bɛɛn d̄ia gurunu nu n tie sere i ka w̄ɔɔ nɔɔba nnɛsen d̄ianu ḡɛ.

Tem ka dian yakiabu

23 Goo kun tɔnu tem d̄aremɔ kpa ȳero u n mu mɔ sere ka baadommaɔ, domi nɛ, Yinni Gusunɔwa na tem mɔ, i maa w̄awa nɛn mi nge sɔbu.

24 Yen s̄ona mi i sina kpuro, i ko i tem yakiabun wooda ye mɛm nɔwawa.

25 Bɛɛ sɔɔ, goo ù n kua s̄aro, ma u win tem sukum d̄ara, win dusi goo ù n gobi mɔ, u koo kp̄i u mu yakia.

26 Ȳero ù kun maa dusi goo mɔ wi u koo mu yakia, win tii u koo kookari kowa u ka mu yakia.

27 U koo w̄su gariwa si su tie w̄ɔɔ weeraaku te, tu ka sere yibu kpa u si kpuron gobi k̄asia kpa tem mɛ, mu ko wigim.

28 U kun gobi wa u ka mu yakia, u koo mu wi u tem mɛ dwa deria sere yakiabun t̄ɔɔ bakaru tu ka turi. Yen biru u koo kp̄i u wura tem mɛ sɔɔ.

29 Yinni Gusunə u nεε, goo ù n win diru dərə te ta wāa wuu gbāraruguu səə, wɔɔ tia u mə u ka tu yakia.

30 Yēro ù n kpana u dii te yakia wɔɔ tia yen baa səə, ta koo kowa wi u tu dwagiru sere ka baadommaə. U ñ maa tu wesiamə baa yakiabun tɔɔ bakaru tà n tunuma.

31 Adama dii te ta wāa wuu ge ga ñ gbāraru mə səə, ba koo tu yakia nge mε ba ra tem yakie. Baa ñ n mēren na, wi u raa dii te mə, ba koo nùn tu wesiawa yakiabun tɔɔ bakaru səə.

32 Adama Lefiban wusu ka ben dia, ba ko n da kpĩ bu ye yakie saa kpuro.

33 Wi u Lefiban goon diru dwa, yakiabun tɔɔ bakaru tà n tunuma, u koo yariwa dii ten min di ka wuu gen min di. Lefiban dia ya sāawa ben tiiginu Isirelibaginun suunu səə.

34 Gbee ni nu maa ka ben wusu sikerenε, ben goo kun kpē u nu dərə. Domi bera ba nu mə sere ka baadommaə.

Bəkurabun wooda

35 Yinni Gusunə u nεε, wunen Isirelisi ù n sāaru duura, ma u ñ kpē u tii nɔɔri, a de a nùn somi u ka win wāaru di. Nge mεya kaa maa səə kua kpa u wa u siŋa tem mε səə wunen bəkuə.

36 À n nùn gāanu bəkura, a ku nùn are kasusi. A de a nε Gusunə wunen Yinni nasia, kpa wunen winsim u wa u n wāa wunen bəkuə.

37 À n nùn gobi bəkura ñ kun mε dīanu, a ku nim doke.

38 Nε Gusunə bεen Yinniwa na ye gerua. Nεna na bεe yara saa Egibitin di n ka bεε Kananin tem wē kpa na n sāa bεen Yinni.

Yorun wooda

39 Yinni Gusunə u maa nεε, wunen Isirelisi ù n sāaru duura ma u nun tii dāre, a ku nùn yoo səma koosia.

40 U ko n sāawa wunen səm kowo, u n wāa wunen yenuə sere yakiabun tōə bakaru tu ka na.

41 Yakiabun tōə baka te, tà n tunuma, kaa nùn yakiawa wi ka win bibu kpa u wura u win yenugibu deema, u win sikadoban gbea tubi di.

42 Domi ba sāawa nen yobu be na yarama Egibitin di. Ba ñ koo bu dāra nge mε ba ra yobu dāre.

43 A ku nùn dam dāre. A sōsio ma a ne Gusunə wunen Yinni nasie.

44 À n yobu kī, bwese tuku ni nu ka nun sik-erenewa kaa yoru mwεeri ba n sāa wunegibu.

45 Kaa kpī a səbun bibu dwe be ba wāa wunen yenuə ka sere be ba mara bεen tem səə. À n bu dwa, ba ko n sāawa wunegibu.

46 Wunen bibun bweseru ta koo kpī tu bu tubi di sere ka baadommaə. Adama goo u ku raa win Isirelisi dam dāre.

47 Səə goo ù n wāa wunen yenuə, ma u kua gobigii, ma Isireli goo u sāaru duura, ma u tii səə wi dāre, ñ kun mε səə win dusi goo,

48 Isireli wi, u koo kpī u tii yakia ñ kun mε win dusi goo u nùn yakia

49 ñ kun mε win baan məə ñ kun mε win baan wənə ñ kun mε ben bii goo ñ kun mε win dusi goo gesi. Wi u maa tii dāra mi, ù n dam wa u ka tii yakia, u koo kpī u tii yakia.

50 Ba koo wōsun geeru gariwa wi ka wi u nùn dwa saa mìn di u tii dāra sere yakiabun tōə bakaru tu ka turi. Win yakiabun gobin geeru ta ko n sāawa nge gobi yi ba koo səm kowo kəsia wōə si səə.

51 Wōsu sù n maa tie su kpã yakiabun tōo bakaru tu sere turi, u koo win yakiabun gobi kōsiawa nge mε wōo sin geera nε.

52 Wōsu sù kun maa dabi sere yakiabun tōo bakaru tu ka turi, u koo win yakiabun gobi kōsiawa nge mε wōo sin geera nε.

53 U n wāa win yinnin mi, yinni wi, u koo nùn kowa nge mε ba ra sōm kowo kue. U ñ koo nùn dam dōre.

54 U kun kpīa u tii yakie ka swaa yen gaa, u koo yakiaara wi ka win bibu yakiabun tōo bakaru sōo.

Nεna Gusunō bεεn Yinni

55 Isireliba ba sāawa nε, Yinni Gusunōn yobu be na yara Egibitin di. Nε Gusunō na sāawa ben Yinni.

26

1 Na nεε, i ku bwāaroku gagu sā. I ku ra maa gāanu ganun weenasinu ko. I ku maa kperu garu gira te ba gāanu ganun weenasinu koosi kpa i yiira i sā. Domi nεna na Gusunō bεεn Yinni.

2 I tōo wērarugiru yaayo kpa i nεn kuu bekurugiru bεεre wē. Nε, Yinni Gusunōwa na ye gerua.

Domanu

3 I n nεn woodaba mεm nōowa ma i ye swīi,

4 kon de gura yu nε yen saa sōo kpa tem mu dīanu wē kpa dānu nu binu ma.

5 I ko n dīanu gēemōwa sere bεεn resem yu ka sōribu turi. Kpa resem ye, ya n maa wāa duurubun saa. I ko i di i debu kpa i n wāa ka bōri yendu bεεn tem sōo.

⁶ Kon de alafia ya n wāa tem me sō. Goo kun beε baasimō ì n dō. Kon de yeε gōbi yi doona. Meya tabu kun maa duō tem me sō.

⁷ I ko i beεn yiberēba naa girawa kpa i bu takobi sōkiri i kamia.

⁸ Beεn nōōbu ba koo kpī bu tōmbu wunōbu (100) naa swīi bu go. Kpa beεn wunōbu bu tōmbu nōrōbun suba wōkuru (10.000) naa swīi bu go ka takobi.

⁹ Kon ka beε nōnu geu mēeri kpa n de i marura i kōwara kpa n de nen arukawani ya n wāa sere ka beεn bibun bibō.

¹⁰ I ko i beεn dīa gurunu di sere nu tiara kpa i kpaanu kōsire ko beεn biranō.

¹¹ Kon de bu nen wāa yeru gira beεn suunu sō. Na ñ maa beε biru kisimō.

¹² Na kon sīimōwa beεn suunu sō kpa na n sāa beεn Yinni kpa i n maa sāa nen tōmbu.

¹³ Nena Gusunō beεn Yinni, ne wi na beε yara saa yorun di Egibitiō. Nena na Egibitigibun dam dōrebu kpeerasia. Tē i ko i kpī i sī n kun ka sekuru.

Bōri

¹⁴ Yinni Gusunō u neε, ì kun nen woodaba mem nōōwe, ma i ñ sīimō ye sō,

¹⁵ ma i nen arukawani yina, i nen woodaba biru kisi, i ñ ka bu sōmburu kue,

¹⁶ wee ye kon beε kua.

Kon beε berum tia kpa n de wasi sun bakaru tu beε wōri i woorā sere beεn nōni yi tonda kpa i n wahala mō. Kam sōra i ko i beεn dīanu duure. Domi beεn yiberēbara ba koo nu di.

17 Kon bεε biru kisi kpa bεen yiberεba bu bεε kamia. Kpa be ba bεε tusa bu bεε dam dεre. I ko i duki yakikirawa baa bā kun bεε naa gire.

18 Yeniba kpuron biru, ì kun man mεm nεwε, kon bεε sεyasia too too bεen torarun sō.

19 Kon bεen dam bua mèn sō i tii sue. Kon de wōllu tu bōbia nge sisu kpa gura yu ku nε. Kpa tem mu bōbia nge sii gandū.

20 I ko i bεen dam dεrawa kam sō. Domi tem mu ñ dīanu mō. Mεya dānu nu ñ maa marumō.

21 I n man seesimō, kon bεε sεyasia too too bεen toranun sō.

22 Kon bεε gbeku yεε surema yi bεen bibu go sere ka bεen yaa sabenō kpa i kun maa dabi kpa bεen swεε yi gbi.

23 Sεyasia bini bù kun maa dere i gōru gōsie, ma i man seesimō,

24 nεn tii kon bεε seesi kpa n maa bεε sεyasia too too n kere yellu bεen toranun sō.

25 Kon de tabu bu bεε wōri yèn sō i nεn arukawani kusia. I n menna i kukua bεen wusō, kon de bararu tu bεε wōri kpa yiberεba bu bεε nōma turi.

26 Kon de gōru tu na. Saa ye sō, tən kurōbu wākuru ba koo pεε wōwa doo teu sō kpa bu ka bεε naawa ye ya ñ bεε debumō.

27 Yeniban biru ì kun man mεm nεwε, ma i man seesimō,

28 nεn tii kon bεε seesi ka mōru kpa n bεε sεyasia nən nōba yiru n kere yellu bεen toranun sō.

29 I ko i gōru wa sere i bεen bibu tem.

30 Kon bεε tusi sere n bεε gunguu nìn mi i ra yākuru ko kāsuku ka bwāarokunu ni i ra ka sō sā. Kon bεen gōnu sōndi bwāaroku nin kēkin wōllō.

31 Kon bēen wusu gōsia bansu kpa n bēen s̄aa yenu kōsuku. Na ñ maa bēen yākuunu mwaam̄.

32 Kon bēen tem kam koosia. Bēen yiberε be, ba koo na bu sina mi, kpa bitu yu bu mwa.

33 Kon de bu bēε tabu w̄ari kpa i yarina i da tem tukum̄. Kpa bēen wusu su ko bansu.

34-35 Saa yè s̄o i ko i n w̄aa tem tukum mi, bēen tem mε, mu koo w̄era, w̄era bi i ñ daa mu w̄ere.

36 Be ba koo tiara ba n w̄aa yiberεban tem̄, kon de bu nuki sankira. Baa wuru kokosun damu, ga koo de bu duka yakurawa. Ba koo yakurawa nge be ba yiberεba wa ba tabu yānu neni ba ka bu naa gire. Ba koo w̄arukuwa baa goo ù kun bu naa sw̄i.

37 Ba koo w̄arikinawa nge be ba goonam̄ tabu s̄o ka takobi. Ba ñ kp̄ε bu ȳra bu ben yiberεba ma.

38 Ba koo gbiwa bwese tukunun suunu s̄o. Kpa yiberεba bu bu kam koosia.

39 Be ba koo tiara yiberεban tem mi, ba koo woorawa ka nuku sankiranu ben toranun s̄o ka ben baababaginun s̄o.

Gusun̄o u koo win arukawani yaaya

40 Isireli be ba tiara, ba koo ben toranu tuuba ko ka ben baababaginu ni ba kua nε, Yinni Gusun̄on wuswāo ka sere seesi bi ba man seesi.

41 Ba koo gia ma nena na bu seesi ma na ka bu da tem tukum̄ ben yiberεban mi. Saa ye s̄ora ba koo tii kawa ben naanε sarirun s̄o kpa bu gia ma nena na bu s̄eyasiam̄ ben toranun s̄o.

42 Saa ye s̄o, kon nen arukawaniba yaaya ye na b̄okua ka ben baababa. Bera Aburhamu ka Isaki ka Yak̄abu. Kon maa nen n̄o mw̄eru yaaya te na kua ben tem s̄o.

43 Ben biru, tem mε, mu koo wēra. Saa ye sōra ba koo sεeyasiabu wa yèn sō ba nēn woodaba deri.

44 Adama baa bà n wāa tem tukumō ben yiberēban mi, na ñ bu derimō mam mam. Na ñ bu biru kisimō, na ñ maa bu kpeerasiamō. Na ñ nēn arukawani ye kusiamō. Domi na sāawa Gusunō ben Yinni.

45 Ben arufaanin sō kon arukawani ye yaaya ye na ka ben baababa bōkua mi, ye ya dera na bu yara Egibitin di bwesenu kpuron nōni biru, ma na kua ben Yinni. Nēna Yinni Gusunō.

46 Wooda ka sōsi niniwa Yinni Gusunō u Mōwisi wē Sinain guurō u ka Isireliba sō.

Nōo mwεεnun yibiabu

27

1 Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε,

2 a Isireliba wooda yeni sōwō a nεε, goo ù n nōo mwεεru kua u nεε, u koo nε, Yinni Gusunō tōnu kē, u koo kpī u gobi kōsia tōnu win ayerō nge mēni u ka win nōo mwεεru yibia.

3 Saa tōn durō wi u wōo yendu mōn di n ka da wōo watagii, sii geesun gobi weeraakura u koo kōsia nge mε ba ra sāa yerun gobi kōsi.

4 N n tōn kurōn na, sii geesun gobi tēna.

5 Tōn durō wi u mō wōo nōobu n ka da wōo yendugii, sii geesun gobi yēnda u koo kōsia. N n maa tōn kurōn na, sii geesun gobi wākuru.

6 Saa tōn durō suru tiagii sere n ka da wōo nōobugii, sii geesun gobi nōobuwa u koo kōsia. N n maa tōn kurōn na, sii geesun gobi itawa u koo kōsia.

7 Goo ù n maa wōo wata mō ñ kun mε ù n kere mε, sii geesun gobi wākura nōobuwa u koo kōsia. N

n maa tən kurən na, sii geesun gobi wākura u koo kāsia.

⁸ Goo ù n sāa sāaro too, ma u ñ kpē u kāsia mē ba gerua, ba koo ka yēro dawā yāku kowon mi, kpa yāku kowo wi, u nùn sō mèn nōo u koo kāsia nge mē win waara nē.

⁹ Goo ù n nē, Yinni Gusunō nōo mwēeru kua ma u koo man yaa saberu kē te ba ra ka yākuru ko, yaa sabe te, ta ko n sāawa nēgiru.

¹⁰ Ba ñ ka tu garu kāsina mō te ta kun wā. Baa tà kun maa wā, ba ñ ka tu garu kāsina mō te ta wā. Ka mē, bà n maa ka tu kāsina, ni yiru kpuro nu ko n sāawa nēginu.

¹¹ Goo ù n ka yaa saberu na te ba ku ra ka yākuru ko, ba koo ka tu dawā yāku kowon mi.

¹² Kpa yāku kowo u tu mēeri u ten geeru bura.

¹³ Wi u ka yaa sabe te na, ma u kī u tu yakia, gee te yāku kowo u nùn bure, tera u koo kāsia. Kpa u maa gee ten bōnu nōobun tia sosi.

¹⁴ Goo ù n win diru Yinni Gusunō kā, yāku kowowa u koo da u tu mēeri kpa u ten geerun saka gere. Gee te u gerua mi, tera ba koo ka sōmburu ko.

¹⁵ Adama ù n kī u win dii te yakia, u koo gina gee te yāku kowo u bura mi kāsia wā kpa u ten wōllō bōnu nōobusen tia sosi dii te, tu sere maa ko wigiru.

¹⁶ Goo ù n maa win gberu Yinni Gusunō wē, ba koo ten geeru burawa. Dīa ni ba koo duuren kpāara ba koo mēeri. Nge tē bà n dīa ni ba mō ɔɔsu duura, ma nu kilo gooba wunōbu (300) kua, sii geesun gobi weeraakura ba koo kāsia.

¹⁷ N n sāan na yakiabun tōo bakarun diya u gbee te wē, ten gobi kpurowa u koo kāsia.

18 U n gbee te Yinni Gusunə wē yakiabun t̄əo bakaru biru, yāku kowo u koo ten gobi kawawa. U koo w̄əo si su tie sere yakiabun t̄əo bakaru tu ka turin gobi kəsiawa.

19 Yēro ù n kī u win gbee te yakia, u koo kəsiawa ye ba bura mi, kpa u yen bənu nəəbun tia sosi gbee te, tu sere maa ko wīgiru.

20 U kun tu yakie, ma ba tu goo d̄əre, u n̄ maa kp̄ē u tu yakia win tii.

21 Yakiabun t̄əo bakaru t̄a n tunuma, ta koo kowa Yinni Gusunəgiru. Yāku kowoba ba ko n tu m̄ə sere ka baadommaə.

22 Goo ù n Yinni Gusunə gberu wē te u dwa, n n̄ m̄ə te u tubi d̄i,

23 yāku kowowa u koo tu m̄əeri kpa u ten geeru bura. U koo w̄əsu gariwa si su tie yakiabun t̄əo bakaru tu ka turi. W̄əo si kpuron gobiya u koo gere kpa gobi yi, yi ko Yinni Gusunəgii.

24 Adama yakiabun t̄əo bakaru t̄a n tunuma, gbee te, ta ko n s̄awa wi u raa n̄n tu d̄əregiru.

25 Ba koo ḡānu kpuron geeru burawa nge m̄ə ba ra s̄a yerun gobi kəsi. N deema gobi yin tian bunum mu ra n s̄awa garamu w̄əkuru.

K̄ē bwese bweseka

26 Goo u ku raa win yaa saberun buu gbiikuu Yinni Gusunə k̄ē. Domi ga s̄awa Yinni Gusunəguu k̄ə yèn s̄ə ga s̄a buu gbiikuu. Baa n̄ n yāarun na n̄ kun m̄ə ket̄ə, ga s̄awa Yinni Gusunəguu.

27 Ḡa n maa s̄ān na sabe te ba ku ra ka yākuru kon buu gbiikuu, wi u ka tu na u koo kp̄i u tu yakia ù n gee te yāku kowo u n̄n bure kəsi kpa u maa ten b̄ənu nəəbun tia sosi. U n kpana u tu yakia, yāku

kowo u koo kpĩ u tu goo dāre nge mε u ten geeru bure.

²⁸ Gãa ni ba Yinni Gusunɔ kã sere ka baadommaɔ, aa tɔnuwa? N kun mε yaa sabera? N kun mε gbee te u tubi diwa? Gãa ni ba gɔsa ba yi Yinni Gusunɔn sɔ gesi, n ñ maa koorɔ u nu yakia ñ kun mε u nu dɔra. Nu ko n sãawa Yinni Gusunɔginu sere ka baadommaɔ.

²⁹ Baa ñ n tɔnun na n ñ koorɔ u nùn yakia. Ba koo yēro gowa.

³⁰ I ko i n da Yinni Gusunɔ bεen gberun dīanun suba wɔkuru sɔɔ tia yiyewa sere ka dāa marumɔ.

³¹ Goo ù n kĩ u ye yakia, u koo yen gee te kɔsiawa kpa u maa yen bɔnu nɔɔbun tia sosi.

³² Mɛya maa yaa sabenu sɔɔ. Yāara? Kεtewa? Boowa? Sabe ni ba kpare gesi, wɔkuru baateren wɔllɔ Yinni Gusunɔ u teeru mɔ.

³³ Wi u sabe ni mɔ, u ñ koo gɔsi te ta wã ñ kun mε te ta kun wã. U ñ maa ka tu garu kɔsinamɔ. Baa ù n ka tu garu kɔsina, ni yiru kpuro nu ko n sãawa Yinni Gusunɔginu. N ñ koorɔ bu nu yakia.

³⁴ Wooda yenibara Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wε Isireliban sɔ Sinain guurɔ.

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8